

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Lešek

**Otroci na internetu: med priložnostmi in
tveganji**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Petra Lešek

Mentorica: doc. dr. Bojana Lobe

Otroci na internetu: med priložnostmi in tveganji

Diplomsko delo

Ljubljana, 2010

Zahvala

Za pomoč pri nastanku tega dela se zahvaljujem mentorici, doc. dr. Bojani Lobe.

Iskrena hvala tudi vsem, ki ste me vzpodbujali v času šolanja.

Otroci na internetu: med priložnostmi in tveganji

Število otrok in mladih, ki v Evropi uporabljajo internet, nenehno raste. Odstotek se še posebej opazno večja med najmlajšimi. Pri tem nekateri izpostavljajo prednosti, ki jih internet prinaša otrokom, drugi pa so predvsem zaskrbljeni, saj internet predstavlja tudi nove oblike tveganja, s katerimi se morajo otroci soočiti pri vsakodnevni rabi.

Za oblikovanje varnostnih usmeritev, povezanih z rabo interneta, se moramo zavedati, kakšne navade imajo otroci pri rabi; kakšnim tveganjem so največkrat izpostavljeni; kako se pred njimi zavarujejo sami oz. kako jih zavarujejo njihovi starši.

Diplomsko delo je sestavljeno iz dveh delov. V teoretičnem delu so predstavljeni ključni pojmi ter izsledki nekaterih do sedaj opravljenih raziskav. V zadnjem, empiričnem delu, pa sem predstavila rezultate samostojne kvantitativne raziskave, ki sem jo izvedla med osnovnošolci. V vprašalniku zaprtega tipa so odgovarjali na vprašanja o dejavnostih, tveganjih in varnosti na internetu.

Ključne besede: otroci, dejavnosti, tveganja, varnost.

Children on the internet: between opportunities and risks

Number of children and youth in Europe, who are using internet, is constatly growing. Children's use continues to grow, as striking recent rises are evident among younger children. There are two different aspects of understanding this movement: some observers celebrate children's youthful expertise while others worry that they are vulnerable to new forms of harm. If guidelines for safe internet use are to be drawn up, we must understand the habits that the children develop while using the internet, which risks they are mainly exposed to and what strategies do they and their parents use to protect them.

This diploma thesis consists of two parts. The theoretical part introduces the concepts related to the children's internet use and presents the results of some research, conducted in this area so far. The final, empirical part presents the results of the independent qualitative research, conducted among primary school pupils. The questionnaire consisted of closed questions, concerning the activities, risks and safety on the internet.

Keywords: children, activities, risks, safety.

KAZALO

KAZALO TABEL	2
1 UVOD	4
1.1 Raziskovalni problem	4
1.2 Struktura diplomske naloge	6
2 TEORETIČNA IZHODIŠČA	6
2.1 Raba interneta v Sloveniji in EU	7
2.2 Razširjenost rabe interneta med otroki v Sloveniji in v EU	8
3 MED TVEGANJI IN PRILOŽNOSTMI	10
3.1 Klasifikacija spletnih tveganj in priložnosti	11
3.2 Priložnosti	12
3.3 Tveganja	14
3.3.1 Pornografske in nasilne vsebine	15
3.3.2 Rasistične vsebine	15
3.3.3 Spletne strani za samopomoč (self harm, pro-mia, pro-ana)	16
3.3.4 Spolno nadlegovanje na spletu	16
3.3.5 Osebni podatki in spletne skupnosti	17
4 NAČINI REGULACIJE IN VAROVANJE OTROK NA SPLETU	19
4.1 Razlaga pojmov, povezanih z informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami	23
5 EMPIRIČNI DEL	26
5.1 Metodologija	26
5.2 Zbiranje podatkov	26
5.3 Opis vzorca	27
5.4 Dostop in raba interneta	28
5.5 VPLIV DEMOGRAFSKIH SPREMENLJIVK NA DEJAVNOSTI, TVEGANJA IN VARNOST OTROK NA INTERNETU	30
5.5.1 Sklop A – Dejavnosti na internetu	30
5.5.2 Sklop B – Tveganja na internetu	34
5.5.3 Sklop C – Varnost na internetu	38
5.6 Pregled značilnih uporabniških skupin	42
5.6.1 Sklop A – Dejavnosti na spletu	42
5.6.2 Sklop B – Tveganja na spletu	49
5.6.3 Sklop C – Varnost na internetu	55
5.7 POZNAVANJE IKT IZRAZOV	60
5.8 KOGA OBVESTITI OB NAVEDENIH DOGODKIH?	62
6 ZAKLJUČEK	64

LITERATURA	67
PRILOGE.....	72
Priloga A: Vprašalnik	72
Priloga B: Rekodirana spremenljivka starost	76
Priloga C: Povprečja znotraj posameznih skupin – Sklop A.....	76
Priloga D: Povprečja znotraj posameznih skupin – Sklop B.....	77
Priloga E: Povprečja znotraj posameznih skupin – Sklop C	78

KAZALO TABEL

Tabela 2.1: Redni uporabniki interneta po starost, Slovenija, 1. četrletje 2007-2009	8
Tabela 3.1: Klasifikacija priložnosti in tveganj.....	11
Tabela 5.1: Starost, rekodirana	27
Tabela 5.2: Dostop do interneta.....	28
Tabela 5.3: Začetek rabe, opisne statistike	28
Tabela 5.4: Starost otrok ob začetku rabe interneta.....	28
Tabela 5.5: Pomen oznak – Sklop A	30
Tabela 5.6: Pomen oznak – Sklop B	34
Tabela 5.7: Pomen oznak – Sklop C	38
Tabela 5.8: Število enot znotraj skupin – Sklop A	43
Tabela 5.9: Razlike med povprečji skupin – Sklop A	44
Tabela 5.10: Opisi skupin – Sklop A.....	45
Tabela 5.11: Primerjava skupin po spolu – Sklop A	46
Tabela 5.12: Primerjava skupin po starosti – Sklop A	47
Tabela 5.13: Primerjava skupin glede na prebivališče – Sklop A.....	47
Tabela 5.14: Število enot v posamezni skupini – Sklop B	49
Tabela 5.15: Razlike med povprečji – Sklop B.....	50
Tabela 5.16: Opis skupin – Sklop B	51
Tabela 5.17: Primerjava skupin po spolu – Sklop B	52
Tabela 5.18: Primerjava skupin po starost – Sklop B	53
Tabela 5.19: Primerjava skupin glede na prebivališče – Sklop B	53
Tabela 5.20: Število enot v posamezni skupini – Sklop C	55
Tabela 5.21: Razlike med povprečji skupin – Sklop C	55
Tabela 5.22: Opis skupin – Sklop C.....	56
Tabela 5.23: Primerjava skupin po spolu – Sklop C	57

Tabela 5.24: Primerjava skupin po starosti – Sklop C	57
Tabela 5.25: Primerjava skupin glede na prebivališče – Sklop C	58
Tabela 6.1: Tipi uporabnikov interneta	64

KAZALO GRAFOV

Graf 5.1: Spol	27
Graf 5.2: Starost, rekodirana	27
Graf 5.3: Prebivališče	27
Graf 5.4: Dejavnosti na internetu glede na spol	31
Graf 5.5: Dejavnosti na internetu glede na starost	32
Graf 5.6: Dejavnosti na internetu glede na prebivališče.....	33
Graf 5.7: Tveganja na internetu glede na spol.....	35
Graf 5.8: Tveganja na internetu glede na starost.....	36
Graf 5.9: Tveganja na internetu glede na prebivališče	37
Graf 5.10: Varnost na internetu glede na spol.....	39
Graf 5.11: Varnost na internetu glede na starost	40
Graf 5.12: Varnost na internetu glede na prebivališče	41
Graf 5.13: Dendogram – Sklop A.....	42
Graf 5.14: Dendogram – Sklop B.....	49
Graf 5.15: Dendogram – Sklop C.....	55

1 UVOD

Z razvojem interneta se nam odpirajo širša obzorja in priložnosti, vzporedno pa se spreminja tudi razvoj družbe. Tehnologije, o katerih smo pred desetletji lahko le sanjali, spremljajo otroke pravzaprav že od rojstva. Sodoben ultrazvok omogoča, da otroci dobijo svojo prvo fotografijo še pred rojstvom, ponosni očetje pošljejo fotografije preko mobilnega telefona, mamice pa svoje otroke kasneje spremljajo celo preko kamere.

Otroci se s sodobno tehnologijo seznanijo že zelo zgodaj, mobilni telefoni v rokah vedno mlajših otrok niso nič posebnega. Tudi prve spletne izkušnje pridobivajo zelo zgodaj. Tako po podatkih Eurobarometra 2008 internet uporablja 42% otrok, starih 6 let.

Med odraslimi velja prepričanje, da dečki svojega prostega časa ne preživljajo več na igrišču kot »*kavboji in Indijanci*«, raje se za stenami svojega doma priklopijo na internet in igrajo (navadno) nasilne igre. Tudi deklicam barbike in čajanke niso več zanimive, s svojimi prijateljicami se raje družijo preko različnih klepetalnic in spletnih skupnosti.

Toda življenje kljub temu ni samo digitalno, otroci so še vedno družijo, obiskujejo kino, koncerte in druge prireditve, berejo knjige, se ukvarjajo z različnimi športi ipd. Skrb za varnost v realnem življenju je prioriteta vseh staršev. Zanj pa je treba poskrbeti tudi takrat, ko otroci doma za štirimi stenami, na videz varno, uporabljajo internet.

Med uporabniki interneta so prav otroci najbolj ranljivi. Internet začnejo uporabljati zelo zgodaj, njihovo znanje pa je kmalu veliko širše kot znanje staršev. Zaradi tega se morajo ravno otroci izobraževati o internetu, podučiti jih moramo, kakšne pasti jih čakajo na internetu in na kaj morajo biti še posebej pozorni. Da pa bi to lahko storili, moramo vedeti, kakšne navade imajo otroci pri rabi interneta, kako se odzivajo na neprimerne vsebine, na katere naletijo pri rabi.

1.1 RAZISKOVALNI PROBLEM

Glede na zadnje podatke Statističnega urada RS, je imelo v prvem četrtletju 2009, 64 % gospodinjstev dostop do interneta (2007 – 56 %, 2008 – 58 %). Največ rednih uporabnikov interneta najdemo v starostni skupini od 10 do 15 let. V tej skupni je rednih uporabnikov že 98 %. Starostna meja, ko otroci prvič sedijo za računalnik, ter

začnejo odkrivati internet, se nenehno niža. Danes so najmlajši uporabniki predšolski otroci. Glede na podatke *Eurobarometra 2008 – Safer internet* je med otroci, starimi od 6 do 10 let, 60 % uporabnikov interneta.

Torej: raba tehnologij med otroki hitro narašča, starejši in raziskovalci, ki narekujejo smernice varne rabe interneta, pa jim ne sledijo dovolj hitro. Na to kaže tudi zelo skromno število raziskav o navadah otrok pri rabi interneta v Sloveniji. Večina raziskav je bila do sedaj omejena predvsem na starejše otroke. O rabi interneta med mlajšimi otroki pa je le malo raziskanega – ne samo v Sloveniji tudi drugod po svetu (Livingstone in Haddon 2009).

V svoji diplomski nalogi bom raziskala navade otrok pri rabi interneta. Zanimalo me bo, kakšne so razlike pri rabi med mlajšimi otroki, starimi med 9 in 11 let, ki glede na šolski sistem spadajo v drugo triado, in tistimi, ki končujejo osnovno šolo (starimi med 13 in 15 let). Poskušala bom odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Katere so glavne dejavnosti, s katerimi se otroci na internetu ukvarjajo?
- Kateri so glavni dejavniki tveganja, ki so jim otroci izpostavljeni med rabo interneta?
- Kako sami poskrbijo za varnost in kako zanjo poskrbijo starši?

S pomočjo zastavljenih vprašanj, želim ugotoviti, katere dejavnosti otroke na spletu najbolj veselijo, ter katerim tveganjem so posledično izpostavljeni. Poiskati želim razlike med mlajšimi in starejšimi otroki, ter tako ugotoviti, ali svoje zanimanje in znanje o internetu z leti širijo, ter v kolikšni meri so pri tem izpostavljeni tveganjem.

Za varno rabo so pomembni tudi varnostni ukrepi, ki jih zavzemajo otroci sami oz. jim jih poskušajo priučiti njihovi starši. S pomočjo vprašalnika bom zato preverila, katera pravila so med otroki pogosto v uporabi. Za določeno stopnjo varnosti lahko poskrbi tudi programska oprema, zato želim ugotoviti v kolikšni meri otroci takšno programsko opremo sploh poznajo – razlike med starostnima skupinama in spolom.

Ko pride do neprijetnih situacij med rabo interneta, je zelo pomembno tudi pravilno reagiranje otrok. Ko se znajdejo v neprijetni situaciji, jim najlažje pomagajo njihovi starši. Otroke sem zato spraševala, na koga se v takšnih primerih obrnejo.

1.2 STRUKTURA DIPLOMSKE NALOGE

Diploma je razdeljena na dva dela: teoretičnega in empiričnega. V teoretičnem delu bom naprej opredelila ključne pojme, ki jih je potrebno razumeti za oris rabe interneta med otroki. Najprej bom predstavila rabo interneta med otroki v Sloveniji in Evropski uniji na splošno. Sledil bo prikaz spletnih priložnosti in tveganj. Vsako dimenzijo bom na kratko predstavila na osnovi do sedaj zbranih podatkov. Za konec bom predstavile še načine nadzora, ki jih starši uporabljajo za reguliranje varne rabe interneta svojih otrok. Jedro empiričnega dela je kvantitativna raziskava, ki sem jo izvedla med otroki.

2 TEORETIČNA IZHODIŠČA

V zadnjem desetletju so se razvile raznovrstne komunikacijske možnosti, ki jih ponuja internet. Dostop do spletnega okolja prav otrokom ponuja številne nove priložnosti, ki so jih (še posebej na področju zabave in medsebojne komunikacije) dobro izkoristili.

Internet je danes, ko po podatkih raziskave *EU kids online*¹ internet uporablja 75 % otrok, vedno bolj dostopna dobrina. Tudi v raziskavi *Mediapro – The appropriation of new media by youth*, ki se je izvajala v devetih evropskih državah, med otroki, starimi od 12 do 18 let, se je razkrilo, da je raba interneta univerzalen pojav, saj ga le peščica otrok ne uporablja. Med mladimi internet uporablja 90 % anketiranih.

Otroci, ki so bili rojeni med letoma 1980 in 1990, so označeni celo kot »internetna generacija« (*internet generation*). Gre za prvo generacijo, ki je odraščala »priklopljena« na internet. Raba interneta v otroštvu pa jim omogoča boljše razumevanje novih tehnologij (Oblinger 2005). Poznamo tudi druga imena, s katerimi omenjeno generacijo poimenujemo: »net generacija«, »generacija Y«, »digitalna generacija« (Herring, 2008). Takšna oznaka pa je dokaj optimistična, saj med otroki obstajajo rezlike pri rabi IKT tehnologij, za kar se je uveljavil izraz digitalni razkorak. Glede na podatke zadnje raziskave Evrobarometer 2008, se je dostop do interneta znotraj Evrope povečal, še vedno pa obstajajo značilne razlike med, in tudi znotraj posameznih držav. Na dostop do interneta pa skoraj v vseh državah vpliva tudi družbeno-ekonomski status

---

¹EU Kids Online (2006-2009), ki ga preko programa Safer Internet plus financira Evropska komisija, je tematsko omrežje, katerega namen je identificirati, primerjati in črpati nova spoznanja iz obstoječih in izvajajočih se raziskav o evropskih otrocih in online tehnologijah (Livingstone in Haddon 2009). Projekt je dostopen preko spletne strani: <http://www.lse.ac.uk/collections/EUKidsOnline/>.

gospodinjstva. Otroci, ki živijo v družinah z višjim družbenim statusom in ki imajo višje izobražene starše, bolj verjetno uporabljajo internet. Nam pa podatki o rabi med otroki in starši ne dajajo potrebnega vpogleda v način rabe, ki zadeva raznolikost in kakovost rabe. Glede na raziskavo, ki je bila izvedena v Estoniji, lahko rečemo, da razlike glede kakovosti rabe obstajajo. Tako otroci internet večkrat uporabljajo za komunikacijo in zabavo, ki pa je še vedno veliko bolj omejena kot raba med odraslimi. (Pruulmann-Vengerfeldt, Kalmus in Runnel, 2008 v Tsatsou in drugi, 2010).

V primeru, da starši niso dovolj veščji rabe in tako otroka ovirajo pri rabi tehnologij, pa obstajajo tudi drugi faktroji socializacije, kot so šola in vrstniške skupine, ki otroka učijo rabe interneta (Tsatsou in drugi 2010). Oznaka »digitalna generacija«, ki otroke označuje kot vsesplošne uporabnike je tako nekoliko pretirana, saj za vstop v svet internetnih tehnologij še vedno potrebujejo pomoč iz sveta odraslih.

2.1 RABA INTERNETA V SLOVENIJI IN EU

Glede na podatke, zbrane v raziskavi *RIS – Raba interneta v Sloveniji*, ki je bila izvedena oktobra 2007, je med osebami, starimi med 12 in 65 let, 66 % uporabnikov interneta. Najvišjo stopnjo rabe je raziskava zabeležila med respondenti, starimi od 20 do 29 let. Kar 91 % mladih v tej skupini uporablja internet. S starostjo se delež uporabnikov niža, tako je v starostni skupini od 30 do 39 let uporabnikov 80 %, v starostni skupini od 40 do 49 let pa jih je 65 %. V starostni skupini nad 50 let odstotek pade na 27 %. Ko govorimo o vplivu izobrazbe na rabo interneta, ta narašča sorazmerno s stopnjo dosežene izobrazbe. Tako univerzitetno izobraženi uporabniki internet uporabljajo večkrat dnevno (75 %), sledijo pa jim uporabniki z dokončano višjo oziroma visoko šolo (51 %). Slovenija za povprečjem EU25² nekoliko zaostaja (EU25 – 54 %, SI – 49%). Nekoliko manj imamo tudi dnevni uporabnikov (EU25 – 40 %, SI – 38 %) (RIS 2007).

Glede na poročilo *Eurostat 2008: Primerjava Slovenije z EU*, v kateri so sodelovale države članice EU (ciljna populacija pa so bila gospodinjstva z vsaj enim članom, starim od 16 do 74 let) je delež gospodinjstev v Sloveniji, ki imajo dostop do spleta, nekoliko pod skupnim evropskim povprečjem (SI – 59 %, EU25 – 62 %), (Brečko 2009).

---

² EU25 je okrajšava za Evropsko unijo s 25 državami članicami: Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Danska, Irska, Velika Britanija, Grčija, Portugalska, Španija, Avstrija, Finska, Švedska, Ciper, Češka, Estonija, Litva, Latvija, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija.

Ko govorimo o lokaciji dostopa do interneta, prevladuje dostop iz domačega gospodinjstva, ki pa je še vedno nekoliko pod skupnim evropskim povprečjem (SI – 48 %, EU25 – 55 %). Najvišjo stopnjo dostopa od doma beležijo skandinavske države (več kot 70 %). Slovenija izstopa po dostopu v izobraževalnih institucijah (9 %); za EU25 je ta delež 8 %. Za odstotono točko smo v ospredju tudi pri dostopu do interneta na delovnem mestu – 28 %. Slovenski uporabniki (pogosteje kot drugi državljani Evropske unije) dostopamo do interneta tudi na nekaterih drugih mestih: knjižnice, spletna kavarne, druge javne ustanove (Slovenija – 10 %, EU25 – 8 %), (Brečko 2009).

Statistični urad RS je oktobra 2009 za Slovenijo podal sledeče podatke. 64% gospodinjstev je imelo dostop do interneta, kar je za 5 % več kot leto poprej in 8 % več kot leta 2007 (SURS 2009).

Tabela 2.1: Redni uporabniki interneta po starost, Slovenija, 1. četrletje 2007 – 2009

	1. četrletje 2007	1. četrletje 2008	1. četrletje 2009
	Delež (%)	Delež (%)	Delež (%)
10 - 74	56	58	64
16 - 74	53	56	62
10 - 15	90	95	98
16 - 34	84	88	91
35 - 54	53	56	66
55 - 74	14	17	22

Vir: Statistični urad RS.

Glede na starost je največ rednih uporabnikov med najmlajšimi, starimi med 10 in 15 let (98 %). Odstotek uporabnikov se s starostjo zmanjšuje. Visoko stopnjo rabe zaznamo še v skupini starih med 16 in 34 let, medtem ko v skupini starih med 35 in 54 let odstotek uporabnikov pade na 66 %. Najnižji odstotek zabeležimo med najstarejšimi, 22 % rednih uporabnikov interneta (SURS 2009).

2.2 RAZŠIRJENOST RABE INTERNETA MED OTROKI V SLOVENIJI IN V EU

Slovenija je imela leta 2004 ob vstopu v EU dokaj visoko stopnjo rabe interneta med otroki. V Sloveniji je po podatkih Eurobarometra (o rabi interneta med otroki poročali

starši) internet uporabljalo 58 % otrok, v okviru EU pa 49 % otrok. Pokazale so se tudi značilne razlike glede na starost uporabnikov. Izkazalo se je, da najmlajši uporabniki – mlajši od 6 let, internet uporabljajo redko, še posebej otroci iz novih držav članic, kjer med otroki, mlajšimi od 6 let, internet uporablja le 5 % otrok. Znotraj EU25 je ta odstotek 14 %, med starimi državami članicami pa je še nekoliko višji (EU15³ – 16 %). Raba interneta se s starostjo zvišuje, pri starosti od 11 do 12 let se ustali, pri starosti od 16 do 17 let pa internet uporablja že 83 % otrok (European Commission 2004).

Leta 2008 je Eurobarometer pokazal nekoliko drugačne rezultate. Po mnenju staršev uporablja internet 75 % njihovih otrok. Slovenija se z 88 % uvršča nad evropsko povprečje. Raba interneta še vedno narašča sorazmerno s starostjo, le da je odstotek pri 6-letnikih že višji. Tako uporablja internet 42 % 6-letnikov, 56 % 8-letnikov, 77 % 10-letnikov, 85 % 12-letnikov in 87 % 17-letnikov (European Commission 2008).

Tudi za ZDA so podatki podobni: splet uporablja 87 % najstnikov, starih od 12 do 17 let (Cassell in Cramer 2008). Kot lahko ugotovimo, je rast uporabe interneta med otroki v okviru EU zelo hitra, še posebej med najmlajšimi.

Visoko rabo interneta razkrije tudi raziskava, opravljena leta 2007 – *Uporaba interneta* RIS. Po podatkih raziskave, ki je bila narejena na populaciji 1691 posameznikov v Sloveniji, je med mladimi, starimi od 12 do 34 let, nad 90 % uporabnikov interneta. Delež uporabnikov, starih od 10 do 11 let, znaša 82 % (RIS 2007).

Da so redni uporabniki interneta najštevilnejši v mlajših generacijah ugotavlja tudi Statistični urad RS. V starostni skupini od 10 do 15 let je leta 2007 internet uporabljali 90 % otrok. Takrat so izrazili željo, da bi ga uporabljali še pogosteje. Takšnega mnenja je bilo 41 % otrok (SURS 2007). Do prvega četrteleja 2009 je je rednih uporabnikov 98 % otrok, ker pomeni, da ga uporabljajo skoraj vsi (SURS 2009).

Glede na vse zgoraj omenjene raziskave lahko vidimo, da je stopnja rabe interneta najvišja med otroki.

---

³ EU15: Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Danska, Irska, Velika Britanija, Grčija, Portugalska, Španija, Avstrija, Finska, Švedska.

3 MED TVEGANJI IN PRILOŽNOSTMI

Internet nudi otrokom veliko možnosti, ki pa jih morajo znati pravilno izkoristiti. Pri aktivni rabi obstaja zelo velika verjetnost, da se srečajo s težavami. Teh pa se ne smemo ustrašiti, zaradi njih ne smemo omejevati priložnosti, ki jih ponuja internet. Pomembno je, da starši svoje otroke spodbujajo in jih naučijo varno uporabljati internet. Tako internet ni vir psihičnih in fizičnih nadlegovanj, pač pa medij, ki razvija družabnost, samozavest in pomaga pri oblikovanju identitete (Hasebrink in drugi 2009).

Za otroke v Sloveniji je značilna visoka stopnja rabe interneta, z njo pa tudi visoka stopnja tveganja. Glede na klasifikacijo tveganja evropskih držav, ki je bila izvedena v okviru projekta *EU Kids Online*, smo razvrščeni v najbolj tvegano skupino. To pomeni, da je med uporabniki več kot 85 % otrok; tveganje, da naletijo na težave, pa je zelo visko. V najbolj tvegano skupino spadajo še: Estonija, Nizozemska, Islandija, Norveška, Poljska in Velika Britanija (Livingstone in Haddon 2009).

Vprašati se moramo, kako mladim omogočiti čim varnejšo rabo tehnologij. Varno rabo lahko spodbujamo z različnimi prijemi, ki naj ne bi bili izključno omejevalni. Pomembno je, da otroke naučimo pravilno oceniti situacije, v katerih se znajdejo. Pokazati jim moramo, da smo njihovi učitelji in svetovalci. Če jih bomo omejevali in pretirano nadzirali, bodo izgubili zaupanje v nas. Internet bodo uporabljali samostojno, brez vednosti staršev. Sodelovanje staršev z otroki pri njihovih prvih spletnih stopinjah je zelo pomembno. Splošnega pravila, ki bi narekoval smernice, kako najbolj učinkovito nadzorovati otroke ni. Navade in kultura posameznih držav so tukaj značilnega pomena. V nekaterih državah je tako bolj učinkovita medosebna mediacija – pogovor z otroki in uvajanje določenih pravil rabe, spet v drugih državah pa se za bolj učinkovit izkaže nadzor s pomočjo programske opreme (Lobe in drugi 2010). Nekoliko bolj podrobno bom o mediaciji staršev govorila v nadaljevanju.

3.1 KLASIFIKACIJA SPLETNIH TVEGANJ IN PRILOŽNOSTI

The EU Kids online je klasificirala različne neprimerne vsebine, ki jih otroci lahko najdejo na spletu (Hasebrink in drugi 2009).

V tabeli (Tabela 3.1) so prikazane priložnosti in tveganja, s katerimi se otroci lahko soočijo pri rabi interneta. Na horizontalni osi so predstavljeni trije načini spletnega komuniciranja oz. interakcije: **vsebina** (otrok je prejemnik množičnih informacij; poročevalec je eden, prejemnikov pa je več), **kontakt** (otrok sodeluje v interaktivni situaciji; akter je odrasla oseba, otrok je prejemnik) in **vodenje** (otrok je v tam primeru aktivni udeleženec v interakciji z drugimi uporabniki; sam ustvarja vsebine). Vertikalno so predstavljena tveganja in priložnosti, razdeljena so glede na različne raziskovalne teme.

Tabela 3.1: Klasifikacija priložnosti in tveganj

		Vsebina <i>Otrok je prejemnik množičnih informacij.</i>	Kontakt <i>Otrok je udeležen v interakciji.</i>	Vodenje <i>Otrok je soustvarjalec vsebin.</i>
PRILOŽNOSTI	Izobraževanje, učenje in digitalna pismenost	Izobraževalni viri	Kontakt z osebami, ki imajo podobne interese	Samoiniciativno ali skupno učenje
	Participacija in državljanska aktivnost	Globalne informacije	Izmenjava med interesnimi skupinami	Konkretne oblike družbene aktivnosti
	Kreativnost in samoizražanje	Raznolikost virov	Povabljen/inspiriran k oblikovanju in participaciji	Oblikovanje uporabniških vsebin
	Identiteta in družbene povezave	Nasveti (osebni, zdravstveni, o spolnosti)	Spletne skupnosti, deljenje izkušenj z drugimi	Izražanje identitete
TVEGANJA	Komercialna	Oglaševanje, nezaželena elektronska pošta	Sledenje osebnih podatkov	Igralništvo, nelegalne vsebine, hekerstvo
	Nasilna	Nasilne, grozovite ali sovražne vsebine	Ustrahovanje, nadlegovanje, zmerjanje, zasledovanje	Nadlegovanje ali zmerjanje
	Spolna	Pornografske, škodljive spolne vsebine	Spoznavanje neznancev, biti osvajan	Ustvarjanje in distribuiranje pornografskih vsebin
	Vrednotna	Rasistične, zavajajoče informacije, nasveti (zdravje, mamila)	Samopoškodovanje, škodljivo napeljevanje	Posredovanje nasvetov, ki podpirajo anoreksijo, bulimijo, samomor

Vir: Livingstone in Haddon (2009, 10).

3.2 PRILOŽNOSTI

Priložnosti, ki jih otroci izkorščajo na spletu, lahko razdelimo v štiri glavne kategorije: izobraževanje, učenje in digitalna pismenost; participacija in državljanska aktivnost; kreativnost in samoizražanje ter identiteta in družbene povezave (Livingstone in Haddon 2009).

Kako in kdaj začnejo otroci izkoriščati dimenzije, ki jih ponuja internet, je odvisno od različnih dejavnikov: socialno-ekonomski status otrok, odnos staršev do rabe interneta, vpliv starejših bratov in sester. Najpomembnejša pa je starost. Izkazalo se je, da otroci iz družin z boljšim ekonomskim statusom, začnejo z rabo spletnih tehnologij nekoliko prej, saj jim starši hitreje priskrbijo osebni računalnik in dostop do interneta. Tudi otroci, katerih starši že uporabljajo internet oziroma imajo starejše brate in sestre, začnejo prej posegati po tovrstnih tehnologijah. Starostna meja, ko otroci prvič začno uporabljati internet, je vedno nižja. Z izkušnjami, ki jih otroci tako hitro pridobijo, z leti pa tudi vedno hitreje nadgrajujejo, postajajo vedno bolj spretni in samostojni uporabniki interneta.

Otroci se na spletne aktivnosti postopoma privajajo. Napredujejo od osnovnih h kompleksnejšim dejavnostim. Spletne priložnosti sta Livingstone in na podlagi raziskave, ki je bila izvedena med otroki, starimi od 9 do 19 let, razvrstila v štiri skupine oz. korake na lestvi spletnih priložnosti.

1. Korak: **osnovni uporabniki** (*Basic users*)

Internet uporabljajo predvsem za osnovno iskanje informacij v zvezi s šolo in drugimi osebnimi zanimanji.

2. Korak: **moredirani uporabniki** (*Moderate users*)

K iskanju informacij dodajo igranje spletnih iger in elektronsko pošto. Internet jim predstavlja vir zabave, sredstvo za komuniciranje in informiranje.

3. Korak: **širši uporabniki** (*Broader users*)

Uporabljajo orodij za spletno komunikacijo, kot je npr. Instant Messenger, začnejo presnemavati glasbo preko različnih peer-to-peer orodij.

4. Korak: **vsesplošni uporabniki** (*All-rounders*)

Osnovnim dejavnostim se pridružijo še širše intelektualne in kreativne dejavnosti, npr.

sodelovanje v različnih forumih, oblikovanje svojega bloga ali spletne strani ipd. (Livingstone in Helsper 2007).

Raziskava je pokazala, da se otroci na splet počasi privajajo. Najprej uporabljajo osnovne aktivnosti, ki jim med odraščanjem dodajajo vedno bolj kompleksne. To pomeni, da vedno bolj izkoriščajo priložnosti, ki jim jih ponuja internet. V prenesenem pomenu bi lahko rekli, da »plezajo po lestvi spletnih priložnosti (Livingstone in Helsper 2007).

Preživljanje prostega časa na internetu je odvisno tudi od spola. Deklice so v primerjavi z dečki vključene v več spletnih aktivnosti. Tako v večji meri kot dečki pošiljajo elektronsko pošto, obiskujejo spletne strani o zvezdnikih in različnih prehranjevalnih nasvetih, iščejo informacije za šolo. Iščejo odgovore na vprašanja, o katerih se neposredno težko pogovarjajo. Pogosteje so obiskovalke spletnih klepetalnicah, rade berejo tudi novice o aktualnih dogodkih. Edina dejavnost, ki jo lahko posebej izpostavimo kot tipično deško, je igranje spletnih iger (Cassell in Cramer 2008).

3.3 TVEGANJA

Neprimernim vsebinam, ki jih otroci med vsakodnevno rabo najdejo na internetu, se premalo posvečamo. Dostop do pornografskih, nasilnih in rasističnih vsebin; vsebin, ki napeljujejo k zdravju škodljivemu ravnanju (npr. nasveti pri hujšanju, ki spodbujajo anoreksijo), je odprt vsakomur, ki zna uporabljati kakršni koli spletni iskalnik. Tovrstna tveganja so pri rabi interneta veliko bolj verjetna kot pa potencialno nevarni stiki z neznanci, ki jih otroci spoznajo pri rabi interneta. Medijsko napihovanje zgodb in posploševanje primerov, ki se v resnici zgodijo, je vzrok, ki javnost najprej napelje na misel, da je največje tveganje otroka pri rabi interneta vezano na izkušnjo s pedofilijo. Primerov, ko v resnici pride do takšnih kontaktov, pa je zelo malo. Starši bi morali posvečati veliko več pozornosti tveganjem, na katera lahko otroci med rabo naletijo iz dneva v dan.

Za osebni razvoj otroka je značilno, da dogodke dojema drugače kot njegovi starejši prijatelji ali celo starši. Razkorak je najbolj opazen v puberteti, ko imajo starši največ težav z razumevanjem svojih otrok. Različno dojemanje situacij pa nas vodi do vprašanja, s katerega zornega kota opredeliti tveganja. Za starše na eni in otroke na drugi strani so neprimerne vsebine lahko nekaj povsem drugega. Kot primer lahko navedem tako imenovani »happy slapping«⁴, ki se otrokom velikokrat zdi zabaven in smešen ter popolnoma neškodljiv, staršem pa ne. »Happy slapping« je primer, kako nove tehnologije vzpodbujajo nove oblike delikventnega obnašanja mladih. Najverjetneje zaradi iskanja pozornosti in potrditve znotraj vrstniške skupine (Staksrud 2010). Danes lahko na spletni strani YouTube najdemo že več kot 9000 posnetkov s takšno vsebino.

Drug primer so najstniki, ki odkrito priznajo, da na spletu iščejo pornografijo in razne druge, s spolnostjo povezane vsebine. Pogosto je težko opredeliti, kaj je pornografija, in kaj so samo različne informacije o spolnosti, ki so za otroke in mladostnike dobrodošle (Wold in drugi 2009).

---

⁴ »Happy slapping« bi lahko prevedli kot veselo pretepanje. Otroci si lahko preko interneta in mobilnih telefonov izmenjujejo realne posnetke nasilja. Na mobilni telefon posnamejo pretep sošolca in posnetek posredujejo prijateljem (Safe.si).

Glede na razpoložljive raziskave je najpogostejše tveganje, ki so mu otroci izpostavljeni, posredovanje osebnih informacij. Na spletu jih posreduje približno polovica otrok. Drugo najpogostejše tveganje so pornografske vsebine, z njimi se srečuje 40 % otrok; tretje pa so nasilne vsebine (Hasebrnik in drugi 2009).

V nadaljevanju se bom podrobno osredotočila na neprimerne vsebine, ki jih otroci srečujejo na spletu:

3.3.1 Pornografske in nasilne vsebine

Pornografija in nasilne vsebine so na spletu zelo močno prisotne in uporabnik bo skoraj gotovo naletel nanje. V Evropi so bili štirje od desetih najstnikov že izpostavljeni nezaželenim pornografskim, spolnim, nasilnim in grozovitim vsebinam (Hasebrnik in drugi 2009).

Po podatkih *EU Kids online* je tveganje, da bodo otroci na spletu naleteli na pornografske vsebine (40 %) drugo najbolj verjetno; tretje pa so nasilne in grozovite vsebine (33 %).

3.3.2 Rasistične vsebine

Vpliv rasističnih vsebin na mladostnike še ni temeljito raziskan. Veliko raziskav namreč enači nasilne, sovražne in rasistične vsebine. Zaradi tega pa je pogled na vpliv vsebin na otroke zamegljen. Ker so ravno omenjene vsebine na spletu zelo razširjene, jih otroci pri vsakodnevnih rabi pogosto srečujejo. Zato bi se jim morali še posebej posvetiti (Wold in drugi 2009).

Na internetu pa se močno širi tudi sovražni govor. Kljub zakonski prepovedi predstavlja internet idealno okolje za širjenje sovražnega govora. Za zaveso anonimnosti uporabniki spletnih forumov (npr. <http://www.nemejebat.com>) brez zadržkov izražajo svoja mnenja o homoseksualcih, izbrisanih, Neslovencih, Romih, Židih ... Na spletni strani se lahko registrirajo vsi in brez omejitev širijo sovražnost do drugačnih (Jakopič 2005).

V Sloveniji od leta 2007 deluje tudi spletna prijavna točka Spletno oko, ki sprejema anonimne prijave otroške pornografije in sovražnega govora na internetu. Od marca 2007 do januarja 2009, je bilo na spletno prijavno točko Spletno oko posredovanih 1180 prijav domnevno nezakonitih vsebin, kar pomeni v povprečju 49 prijav na mesec.

Vsako poročilo je po prijavi kategorizirano v dve skupini – otroška pornografija, sovražni govor ali drugo – ter glede na njihovo lokacijo. Vsa poročila, ki so ocenjena kot domnevno nezakonita, pa so poslana v nadaljnjo obravnavo Policiji (Vehovar in Pestotnik 2009).

3.3.3 Spletne strani za samopomoč (self harm, pro-mia, pro-ana)

Internet zaradi svojega načina delovanja ponuja predvsem zasebnost in anonimnost, zato postaja vse bolj uporabno okolje za tiste, ki imajo emocionalne ali druge zdravstvene težave. Mnogi posamezniki, zlasti odraščajoči mladostniki, se soočajo z vprašanji, na katera si ne znajo odgovoriti. Domačemu okolju pa ne zaupajo. Prav zato so na spletu zasnovane različne svetovalnice in forumi, ki mladim omogočajo anonimne nasvete. Mladi se največkrat soočajo z emocionalnimi tegobami, ki so povezane z medsebojnimi odnosi (tako partnerskimi kot prijateljskimi), potrebujejo pa tudi nasvete v zvezi s spolnostjo. Dekleta večkrat iščejo nasvete za ohranjanje telesne teže. Toda spletne strani ne nudijo primernih nasvetov, saj velikokrat spodbujajo nezdrav načinu življenja, anoreksijo in bulimijo ter druge škodljive navade. Tovrstne spletne strani so polne najrazličnejših nasvetov. Na njih so tudi klepetalnice oz. blogi, na katerih neposredno komunicirajo z drugimi uporabniki. Tudi ti navadno ne posredujejo primernih usmeritev, kot bi to storili strokovnjaki (Wold in drugi 2009). Strani, ki anoreksijo oglašujejo, se do te bolezni opredeljujejo pozitivno in jo predstavljajo kot življenjski stil in ne kot bolezen (Bordone-Cone in Cass 2007).

Psihologi so odkrili, da se posamezniki na spletu prej razkrijejo. Takšen način komuniciranja je zanje lažji kot osebni stik. To je značilnost računalniško posredovane komunikacije. Poročevalec in naslovnik sta bolj odprta in v večji meri pripravljena sodelovati, saj jima anonimnost omogoča diskretnost. Ne bojita se negativnega odziva okolja, v katerem živita.

3.3.4 Spolno nadlegovanje na spletu

Kadar uporabnike interneta oz. njihove starše vprašamo, katerega tveganja se najbolj bojijo, bodo gotovo izrazili strah pred odraslimi neznanci, ki preko spleta nadlegujejo otroke. Skozi medijsko podobo se je ustvaril mit o »spletnem nadlegovalcu«.

V zadnji raziskavi *Eurobaromerta 2008* so starši odgovarjali na vprašanje: *Kako zaskrbljeni ste glede različnih tveganj, ki jih otroci lahko srečajo na spletu?* Najbolj jih

skrbi, da bi njihove otroke lahko nekdo spolno nadlegoval (46 % staršev). Zakaj so starši tako zaskrbljeni? Primere, ki se zgodijo, mediji še posebej napihnejo v vsej njihovi grozoti. Po drugi strani pa je potrebno reči, da primarno okolje, kjer se dogaja spolno nadlegovanje in spolno nasilje, ni splet. Glede na opravljene raziskave (*YISS-1, YISS-2, Juvenile Offenders and Victims 2006 report*) se spolno nasilje v večji meri dogaja v družinskem krogu, med sorodniki ter prijatelji. Največ spolnih deliktov se zgodi ravno v okolju, ki mu otrok – v večji meri dekleta – najbolj zaupa. Interneta torej ne smemo kriviti za spolno nadlegovanje, saj obstaja veliko večja verjetnost, da se bo tovrstno nasilje zgodilo v otrokovem domu, pri prijatelju ali pa v času po šoli. Statistike so na strani interneta, saj so od leta 1990, ko se je začel internet hitro širiti in so začele nastajati spletne skupnosti (ki mnogim predstavljajo jedro spolnega nadlegovanja na spletu) tovrstni primeri upadli (Casell in Cramer 2008).

Kakšen je odnos otrok do tovrstnih dogodkov? Ker je za otroke značilno, da se na spletu družijo predvsem s svojimi vrstniki iz vsakdanjega okolja, se v potencialno škodljivih situacijah navadno znajdejo v družbi svojih prijateljev. Vprašljive spletne strani in klepetalnice običajno obiskujejo skupaj, saj se tako bolje počutijo in jim to pomeni neke vrste zabavo (Casell in Cramer 2008). Če resnično pride do tveganega kontakta, se odzovejo z blokado kontakta ali zapustijo računalnik (66 %). Ostali (16 %) nadlegovalca opozorijo naj neha, 10 % otrok pa bi dogodek preprosto ignoriralo (European Commission 2007).

Izpostavljenost tovrstnemu tveganju je možno zaznati v vseh skupinah otrok. Za otroke je značilno, da se obnašajo veliko bolj tvegano, kot pa so sami pripravljeni priznati. Navadno pri poročanju o tovrstnih dogodkih staršem oz. drugi odrasli osebi oklevajo. Težave rešujejo sami ali v družbi prijatelja, saj jih je strah posledic, ki bi jih lahko doletele (odvzem dostopa do interneta). Prepričani so, da imajo dovolj potrebnih informacij in navodil glede varne rabe spletnih orodij (European Commission 2007).

3.3.5 Osebni podatki in spletne skupnosti

Za spletne skupnosti je značilno, da uporabniki predstavijo svoje osebne podatke, prepričanja, pokažejo slike ... Zaradi razkrivanja osebnih podatkov, na kar napeljujejo spletne skupnosti, so mnogokrat opredeljene kot škodljive. Toda razkrivanje osebnih

podatkov na spletni skupnosti je odločitev vsakega posameznika. Uporabo pa je s pomočjo osebnih nastavitvev možno prilagoditi posameznikovim željam.

Spletne skupnosti nastajajo zaradi samopredstavitve, povezovanj, spodbujajo družbeno vključevanje, kreativnost in spletno pismenost. V Sloveniji je (glede na izsledke raziskave o uporabi in poznavanju spletnih skupnosti) med aktivnimi uporabniki spleta 35 % uporabnikov spletnih skupnosti. Večinoma so mlajši od 24 let. Raba je še posebej razširjena med študenti in srednješolci, medtem ko je med osnovnošolci nekoliko nižja. Število uporabnic je višje (54 %) kot uporabnikov (46 %) (iProm 2009).

Boyd za spletne skupnosti pravi: » ... *na spletu so temelječe spletne strani, ki posameznikom omogočajo (1) ustvarjanje javnega oz. delno javnega profila znotraj omejene skupnosti (2) oblikovanje seznama drugih uporabnikov, s katerimi so povezani (3) ter pregledovanje in oblikovanje seznama povezav, ki so jih ustvarili sami oz. drugi uporabniki spletnega omrežja.*« (Boyd 2007, 2). Oblikovane so na podlagi profilov, ki jih oblikujejo posamezniki oz. skupine, ki ponujajo opis člana spletne strani. Skupaj s tekstom, slikami in videomateriali, ki jih prispeva uporabnik, so v skupnosti še sporočila in komentarji, ki jih dodajajo prijatelji oz. drugi uporabniki spletne skupnosti. Ker so tovrstne spletne skupnosti nastale iz spletnih strani, prvotno namenjenih iskanju partnerja, navadno vsebujejo vse demografske podatke, hobije, slike, religiozna in politična prepričanja ... (Boyd in Ellison 2008).

Spletne skupnosti so ustvarjene tako, da svojim uporabnikom omogočajo stopnjo zasebnosti, ki jo sami določijo. Dostop do osebnega profila je mogoče omejiti. Vpogled je omogočen le tistim, za katere smo to predhodno nastavili. V nastavitvah spletnega profila se lahko odločimo, ali bo naš profil viden za vse uporabnike spletne skupnosti ali samo prijateljem. Izberemo lahko tudi, ali bo naš profil mogoče najti na spletnem brskalniku oz. na iskalniku spletne strani.

Posamezniki so v delovanje in oblikovanje svojega profila že tako vpleteni, da ga nenehno spremljajo in dopolnjujejo. Lastniki zmogljivejših mobilnih telefonov lahko to počno skoraj na vsakem koraku. Spreminjanje stanja, opisi počutja, osebne izpovedi, aktualne slike so pri mnogih uporabnikih nekaj povsem običajnega.

Za mlade, ki so v veliki večini uporabniki vsaj ene od spletnih skupnosti, je značilno, da spletno skupnost uporabljajo za ohranjanje stikov in komunikacijo s prijatelji, ki jih poznajo iz domačega okolja ali šole (Boyd 2008). Iskanju novih vezi in klepetanju z neznanci se navadno izogibajo. Kljub temu je podajanje osebnih informacij na takšnih

straneh nepremišljeno, lahko celo nevarno. Nekateri uporabniki še vedno nimajo omejenega dostopa do svojega profila, ki je tako skupaj z vsemi podrobnosti na ogled širši javnosti. Osebni podatki, ki jih na svojem profilu razkrivajo, so večinoma verodostojni, razkrivajo resnične osebne podatke (Lampe in drugi 2006). Mladi danes na svojih profilih razkrivajo informacije, ki jih njihovi starši oz. starejše generacije ocenjujejo kot zasebne, zato menijo, da mladi nimajo smisla za zasebnost in hitro podležejo narcisoidni fascinaciji samo predstavitev (Livingstone 2008).

Kljub temu pa je potrebno poudariti, da se mladi zavestno odločajo, katere informacije bodo delili z ostalimi uporabniki. Problem pri reguliranju zasebnosti se pojavi takrat, ko mladi ne znajo uporabljati ustreznih možnosti nastavitve zasebnosti ali pa sploh ne vedo, da so na razpolago.

4 NAČINI REGULACIJE IN VAROVANJE OTROK NA SPLETU

Zagotavljanje varnega spletnega okolja za otroke je pristojnost odraslih oseb, v prvi vrsti staršev, sledijo izobraževalne ustanove in druge organizacije, ki so s tem namenom ustanovljene. Otroke lahko pri rabi spleta varujemo na več načinov. Najpomembneje je, da jih podučimo o varni rabi interneta in pripravimo na negativne izkušnje. Pomembno je, da starši s svojim otrokom sodelujejo, ko šele vstopa v svet interneta. Skupaj z navodili za varno rabo pa je pomembna tudi raba različne programske opreme, ki omogoča varno »srfanje«.

Starši za mediacijo in nadzor svojih otrok uporabljajo tri strategije:

- **osebni pristop:** opazovanje, nadzorovanje otroka pri rabi, pogovor;
- **postavljanje pravil in omejitev glede rabe interneta;**
- **tehnične rešitve,** ki zajemajo filtriranje in nadzor (monitoring) otrok pri rabi (Kirwil in drugi 2010).

V zadnjem Eurobarometeru – *Towards a safer use of the Internet for children in the EU – a parent's perspective*, ki je bil izveden oktobra 2008, so starši poročali o rabi interneta pri svojih otrocih in o strategijah, ki jih uporabljajo za nadzor otrok.

Starši (znotraj EU) uporabljajo različne metode za nadzor otrok pri delu z računalnikom. 90 % staršev poroča, da se s svojim otrokom pogovarjajo o tem, kaj za računalnikom počne (35 % jih to počne vedno, 39 % zelo pogosto, 16 % pa občasno), 60 % staršev je v bližini, ko njihov otrok uporablja računalnik (30 % jih to počne vedno, 31% zelo pogosto, 22 % pa občasno). Zelo malo verjetno pa je, da starši celo pregledujejo profil svojega otroka na spletni strani, njegove MSN-pogovore ali elektronsko pošto. Polovica staršev tega nikoli ne počne. Polovica staršev prav tako nikoli ne preveri, ali ima njihov otrok ustvarjen profil na kateri od spletnih skupnosti (European Commission 2008).

Za starše v Sloveniji lahko rečem, da svoje otroke slabo nadzirajo. Izmed ocenjenih metod se najvišje uvršča pogovor z otroki o njihovih spletnih aktivnostih (31% staršev se o njih vedno pozanima, 44 % zelo pogosto). Nekateri starši svojega otroka med rabo nadzirajo tudi tako, da so vedno v njegovi bližini (20 % staršev). Ostale metode nadzora in spremljanja spletnih aktivnosti otrok so slovenskim staršem slabo znane. Peščica staršev (6 %) svojega otroka nadzira tako, da z njim sedijo za računalnikom in jih med rabo interneta vodijo (17 % jih to počne zelo pogosto). 12 % vedno preveri spletne strani, ki jih je otrok obiskal med rabo, 10 % pa vedno preveri ali ima njihov otrok ustvarjen profil na spletni skupnosti. Še manj, le 7 % staršev, preverja tudi elektronsko pošto in MSN-pogovore svojih otrok (European Commission 2008).

Kljub temu da starši svojim otrokom navadno postavijo določena pravila glede rabe interneta, pa je znotraj EU27 še vedno vsak četrti, ki tega ne počne. Slovenski starši so še manj strogi, saj nekaj manj kot polovica (47 %) staršev svojim otrokom ne postavlja pravil glede rabe interneta. Skrb staršev za otrokovo varnost na spletu je tako (kljub visoki stopnji strahu staršev glede rabe interneta med otroki) razmeroma nizka. Vzroki pa so različni: pomanjkanje veščin, znanja ali motivacije za opravljanje teh aktivnosti (Livingstone in Haddon 2009).

Starši svojim otrokom najpogosteje prepovedujejo podajanje osebnih informacij osebam, ki jih ne poznajo (93 %), sledi spletno nakupovanje – prepoved za to ima 84 % otrok. Sledita navezovanje stikov z neznanci (83 %) in časovna omejitev rabe interneta (79 %). Starši prepovedujejo tudi uporabo klepetalnic (61 %), dostop do določenih spletnih strani (49 %), presnemavanje glasbe in drugih materialov (38 %) in uporabo elektronske pošte (37 %), (European Commission 2008).

Programska oprema je priljubljen način, s katerim starši nadzirajo svoje otroke. Na računalnik namestijo filtre, ki blokirajo določene spletne strani. Možno pa je namestiti tudi orodja, ki nadzirajo in beležijo otrokove aktivnosti na spletu. Po podatkih Eurobarometra 2008 se za filtriranje odloča vedno več staršev. Takšnih je slaba polovica staršev, medtem ko je »monitorig« nekoliko manj priljubljen, uporablja ga 37 % staršev (European Commission 2008).

Pri programski opremi se pojavlja vprašanje, v kolikšni meri so programi zares učinkoviti pri nadzoru otroka, saj ta s svojim znanjem v mnogih primerih prekaša znanje staršev.

Slovenski starši takšnega načina kontrole ne uporabljajo prav pogosto. Oba načina uporablja 17 % staršev, samo filtriranje 8 %, samo nadzor pa 20 % staršev. 40 % staršev svojih otrok pri rabi ne nadzira – niti s programsko opremo niti z neposrednim nadzorom rabe. Prepričani so, da svojemu otroku lahko zaupajo oziroma nadzora s programsko opremo ne znajo uporabljati (European Commission 2008).

Za monitoring in filtriranje vsebin je na trgu veliko različne programske opreme, ki jo lahko dodatno inštaliramo k filtrom obstoječega operacijskega sistema. Omogočajo spletno filtriranje, z njimi je mogoče nadzirati delovanje spletnega brskalnika, programe za pogovor, namestiti je možno tudi filter za vsa družabna omrežja ... Za vsako vsebino je mogoče določiti, kaj naj program z njo naredi: omogoči oz. zavrne dostop. Tovrstni programi so primerni za nadzor najmlajših. Najstniki so v mnogih primerih tako večši ravnanja z računalnikom in programsko opremo, da bodo sisteme z lahkoto obšli ali pa želene aplikacije uporabljali na drugi lokaciji, ki omogoča dostop do interneta.

Tako je primerno ravnanje na spletu najlažje doseči s pogovorom. Starši naj bi se s svojimi otroki ukvarjali in bili seznanjeni s tem, kaj njihovi otroci na spletu počnejo. Nenehen nadzor ali prepoved druženja na spletu nista primerni strategiji. Pomembno je, da tudi starši poznajo spletna mesta, kamor njihovi otroci zahajajo. Vedeti morajo, katere podatke otroci na spletu razkrivajo, katere dejavnosti jih na internetu še posebej veselijo ter s kom in na kakšen način na spletu komunicirajo. Le v tem primeru jim bodo znali svetovati in jih naučiti previdnosti pri rabi interneta.

Pri zelo razširjeni rabi interneta otroci zagotovo naletijo tudi na težave. Takrat, kar je za Slovenijo nadpovprečno značilno, za pomoč prosijo svoje starše. Nekaj manj kot polovica otrok je svoje starše že prosila za pomoč, kar nas uvršča na četrto mesto v EU27 (povprečje EU27 – 32 %). Otroci starše prosijo za pomoč predvsem pri reševanju tehničnih težav in pri iskanju informacij (European Commission 2008). Ko pride do drugih težavah in neprimernih situacij, pa se raje obrnejo na vrstnike ali pa težave rešijo kar sami. Bojijo se posledic, ki bi jim jih lahko naložili starši.

Zaradi pomembnosti vključevanja staršev v nadzor otrok na spletu, želijo raziskovalci ugotoviti, kakšen način starševske mediacije je v posamezni državi najbolj učinkovit. Izkazuje se, da so izkušnje s spletnimi tveganji med državami zelo različne, le najbolj običajna tveganja ostajajo enaka (Hasebrnik in drugi 2009). S pomočjo primerjalne analize (QCA – Qualitative Comparative Analysis) med sedmimi faktorji, ki vplivajo na tveganje otrok med rabo spleta, so ugotovili, kateri izmed njih najbolj izrazito vplivajo na stopnjo tveganja v posamezni državi. Znotraj posameznih držav so preučevali sledečih faktorjev: izobraževalna politika, nadzor spletnih vsebin, omejitve s strani staršev, pogovor z otroki o rabi interneta, uporaba programske opreme za nadzor otrok ter splošna stopnja tveganja⁵ v državi. Pokazujejo se razlike med državami z visokim⁶ kot tudi nizkim⁷ tveganjem. Enak način nadzora v različnih državah deluje drugače. Splošnega pravila, kako omogočiti varno rabo spleta ni. Potrebno se je prilagoditi politiki in kulturi v vsaki državi posebej. Slovenija spada med države z visoko stopnjo tveganja. To je glede na rezultate možno razložiti z visoko splošno stopnjo tveganja ter slabim nadzorom staršev. Starši otrokom ne postavljajo dovolj pravil glede rabe interneta, slabo so seznanjeni tudi z nadzorom s pomočjo programske opreme.

Zakaj pa imajo nekatere druge države tako nizko stopnjo tveganja? Avstrija, Irska, Ciper, Portugalska, Nemčija in Španija dosežejo nizko stopnjo tveganja z nizko splošno stopnjo tveganja ter pogovorom z otroki o varni rabi interneta. V Belgiji, Franciji in na Švedskem pa je učinkovit nadzor s pomočjo programske opreme.

---

⁵ Splošna stopnja tveganja je izračunana na podlagi sledečih faktorjev, ki veljajo za posamezno državo: stopnja tveganja, da postane prebivalec določene države žrtev kaznivega dejanja, terorizma, da dobi nevrano bolezen, da dobi resne zdravstvene okvare zaradi zaužite hrane ali drugega vira ali da se resno ponesreči v avtomobilski nesreči (Hohl in Gaskell 2008 v Lobe in drugi, 2010).

⁶ Države z visokim tveganjem: Nizozemska, Češka, Estonija, Slovenija, Poljska, Islandija, Velika Britanija, Bolgarija, Norveška (EU Kids Online).

⁷ Države z nizkim ali srednje nizkim tveganjem: Ciper, Italija, Francija, Nemčija, Grčija, Avstrija, Belgija, Irska, Portugalska, Španija, Danska, Švedska (EU Kids Online).

Enak način starševskega nadzora ne deluje enako v vseh državah. Ponekod je učinkovit pogovor z otroki in postavljanje pravil, spet drugje je bolj primeren nadzor s programsko opremo (Lobe in drugi 2010).

V Sloveniji bi morali starši s svojimi otroki pri rabi interneta bolj sodelovati. Z njimi bi se morali več pogovarjati in postaviti določena pravila glede rabe interneta. Bolje bi morali biti seznanjeni tudi z nadzorom s pomočjo programske opreme, vendar ta ne sme izpodriniti skupnega osvajanja prvih aktivnosti na internetu, saj tehnologija staršev ne more nadomestiti.

4.1 RAZLAGA POJMOV, POVEZANIH Z INFORMACIJSKO-KOMUNIKACIJSKIMI TEHNOLOGIJAMI

Otroke sem vprašala, ali so seznanjeni z različnimi pojmi, ki se uporabljajo v povezavi z zaščito računalnika, avtorskim pravom in nekaterimi drugimi spletnimi težavami, s katerimi se lahko srečajo. Pojme bom predstavila v nadaljevanju.

Ribarjenje ali kraja identitete

Izraz ribarjenje (»phishing«) izvira iz angleških besed za geslo (»password«) in ribarjenje (»fishing«). Gre za zavajanje uporabnika, ker želi napadalec žrtev prepričati, naj mu izda svoje osebne podatke (Safe.si).

Ribarjenje je eden najučinkovitejših in hkrati najzahrbtnejših napadov. Večina napadov se začne s preprostim elektronskim sporočilo. Sporočila so videti, kot da jih je poslala vaša banka, ponudnik internetnih storitev (ISP) ali katera od spletnih trgovin (eBay, PayPal). Sporočilo pozove uporabnika, naj mu sledi, saj naj bi prišlo do napake z vašim uporabniškim računom. Povezava navadno pripelje do ponarejene spletne strani, ki je na prvi pogled videti pristna. Napadalci tako zbirajo osebne podatke, npr. številko bančnega računa in geslo. Kasneje lahko podatke brez težav izkoristijo (Bratuša 2007).

Piškotki (»cookies«) so informacije, ki se ob obisku posamezne spletne strani shranijo na naš računalnik in ob ponovnem obisku iste strani služijo za prepoznavanje, sledenje in zbiranje specifičnih informacij o internetnih uporabnikih. To so npr. preference do določenih vsebin ali nakupovalne navade na spletu. Piškotki vsebujejo podatke o osebnih nastavitvah strani. Nekatere strani pa ne delujejo, če piškotke zavrnete (Safe.si).

Nezaželena elektronska pošta ali »spam« so elektronska sporočila, navadno komercialne narave, ki jih pošiljatelj množično pošilja brez naslovnikove odobritve. Pošiljanje nezaželene elektronske pošte je ena največjih zlorab interneta, saj z njo dobimo tudi viruse, ilegalne in škodljive vsebine ali pa je sredstvo spletnih goljufij in prevar (Safe.si).

Glede na podatke je kar 60 % vsega globalnega prometa nezaželene elektronske pošte, t.i. imenovanega »spama«. Zaradi tega so uporabniki elektronske pošte na svoj računalnik prisiljeni nameščati nove in nove filtre in programske ovire, saj je v nasprotnem primeru nemotena raba elektronske pošte skoraj nemogoča (Skrut 2007).

Vohunski programi ali »spyware« so skrivaj pripeti datotekam, ki jih prenesemo z interneta, in se namestijo v računalnik zato, da bi sledili našim dejavnostim, podatke pa nato pošiljajo drugim osebam. To so navadno podjetja, ki jih zanima osebni profil, na podlagi katerega nato pošiljajo oglasno pošto in druge informacije (Safe.si). Tovrstnim programom se najlažje izognemo tako, da preprečimo njihov dostop do našega računalnika. To pa storimo tako, da nenehno posodabljammo operacijski sistem in programsko opremo.

Računalnik, ki je povezan z internetom in nima nameščenega **antivirusnega programa**, bo kaj hitro podlegel kateremu od virusov, trojancev, vohunskim programom ... Te okužbe sprva povzročajo nedolžne posledice, kot je npr. upočasnitev računalnika ali nezaželena oglasna sporočila. Posledice pa so lahko tudi bolj resne: kraja osebnih podatkov, nepooblaščne finančne transakcije, sesutja operacijskega sistema, izgube podatkov ... Nevšečnosti najlažje preprečimo tako, da na računalnik naložimo enega od antivirusnih programov. Brezplačno jih najdemo na spletu (Šalamon 2009).

Požarni zid je kombinacija strojne (vgrajene v usmerjevalnik) in programske (nameščena v računalniku) opreme, ki ščiti računalnik in podatke pred škodljivimi vplivi internetnega omrežja (Safe.si).

Moralno sporne vsebine, do katerih je možno dostopati preko svetovnega spleta, lahko omejimo s pomočjo **filtra vsebin**. Filter je program, ki določa dostop do določenih informacij in internetnih storitev. Filter opozarja na sumljive spletne strani, jih blokira,

hkrati pa beleži, katere strani uporabnik obiskuje ... Filter je zelo uporaben ravno v primerih, ko do spleta dostopajo otroci, ki jih ne moremo nenehno nadzirati. V filtru, kot je na primer R-Filter (filter moralno spornih vsebin) ki ga je mogoče nastaviti na Internet Explorerju, lahko uporabnik z vnosom ključnih besed sam nastavi, katere vsebine so moralno sporne in tako prepreči odpiranje strani. Če med ključne besede vnesemo besedo »sex«, bo preprečen prikaz vseh spletnih strani, ki v izvorni kodi vsebujejo to besedo (Raziskovalec.com).

Mednarodna organizacija (*Business Software Alliance*) **piratstvo programske opreme** navaja kot nepooblaščen kopiranje ali distribucijo programske opreme, zaščitene z avtorskimi pravicami. Piratstvo se kaže v obliki kopiranja, prenosa, izmenjave, prodaje ali namestitve več kopij na osebne ali službene računalnike.

5 EMPIRIČNI DEL

5.1 METODOLOGIJA

Za preučevanje problema sem se osredotočila na populacijo osnovnošolcev. Takšen način pristopa do otrok najlažji, saj so otroci zbrani in pripravljeni sodelovati. Posebej sem se osredotočila na otroke, ki so stari med 9 in 15 let. Takšna omejitev je bila za način preučevanja najprimernejša, saj želim ugotoviti katere so glavne razlike med mlajšimi in starejšimi uporabniki interneta. Pri starosti 9 let otroci vprašalnike lahko rešujejo sami ali pa potrebujejo nekaj pomoči in motiviranje starejše osebe.

Za zbiranje podatkov sem uporabila neverjetnostno vzorčenje, bolj natančno namenski vzorec s samoizbiro. To pomeni, da vsi elementi populacije (v mojem primeru otroci prve in druge triade osnovnih šol) nimajo enakih možnosti, da bi bili v vzorec izbrani. Odločila sem se, da anketiranje izvedem na štirih osnovnih šolah. Dveh iz urbanega in dveh iz ruralnega okolja. Na vsaki šoli sem želela opraviti 50 anket. Polovico med mlajšimi učenci in polovico med starejšimi. Koliko razredov je pri tem sodelovalo je bilo odvisno od velikosti oddalka, ki pa je med šolami precej nihala. Tako je bilo anketiranje izvedeno v dveh do šestih razredih na posamezni šoli. Ker vzorec ni reprezentativen ne uporabljam testov za sklepanje iz vzorca na populacijo. Kljub temu pa lahko z izbranim vzorcem primerno orišem situacijo med otroki.

5.2 ZBIRANJE PODATKOV

Podatke sem zbirala z metodo spraševanje (anketni vprašalnik)⁸. Anketo sem izvedla z vnaprej pripravljenim vprašalnikom, na katerega so otroci odgovarjali anonimno. Pri izpolnjevanju je bil prisoten učitelj, v nekaterih primerih pa sem bila z otroki tudi sama. Anketiranje je potekalo po predhodni najavi in na nekaterih šolah tudi po prejemu soglasju staršev glede izvedbe ankete. Potekalo je v septembru in oktobru 2009. Ankete sem izvedla na štirih osnovnih šolah: OŠ Šmarje pri Jelšah, OŠ Podčetrtek, 3. OŠ Celje in 1. OŠ Celje. V šolah je izvajanje ankete potekalo v naključno izbranih razredih, po dveh iz druge triade (4. do 6. razred) in tretje triade (7. do 9. razred).

Končno število zbranih anket je bilo 201. Na anketo odgovarjalo nekoliko več otrok, ki živijo na podeželju in nekoliko več deklet kot dečkov.

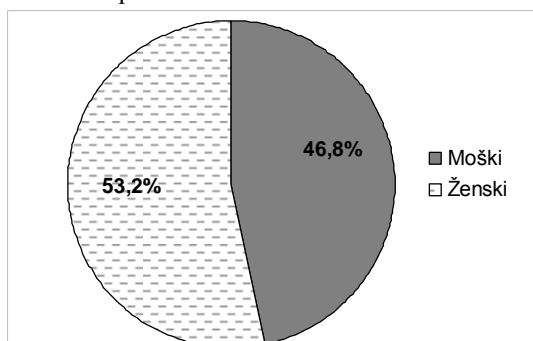
---

⁸ Anketni vprašalnik je priložen na koncu diplomskega dela.

5.3 OPIS VZORCA

Spol

Graf 5.1: Spol

Fantje in dekleta so znotraj vzorca dokaj enakomerno porazdeljeni. Nekoliko več je deklet, ki pa so tudi v celotni populaciji zastopane v nekoliko večjem številu.

Spremenljivko starost sem rekodirala v dve skupini. Osnovna razporeditev se nahaja v prilogi (Priloga B). Po rekodiranju spremenljivke dobimo novo spremenljivko s sledečo razporeditvijo:

Graf 5.2: Starost, rekodirana

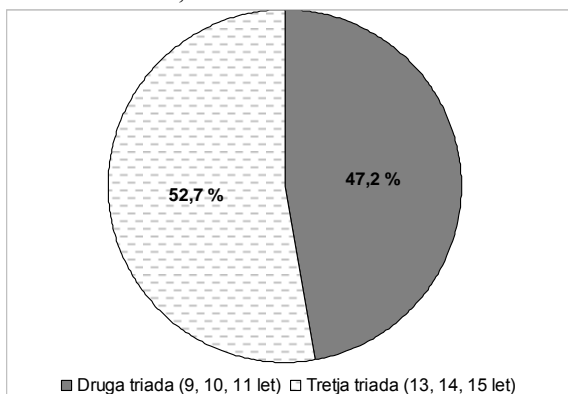
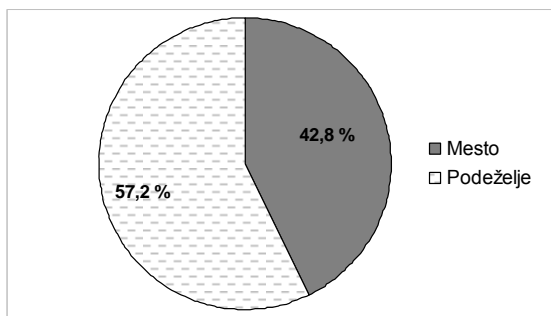

Tabela 5.1: Starost, rekodirana

Starost_rec	Frekvenca	Odstoteki
Druga triada (9, 10, 11 let)	95	47,3
Tretja triada (13, 14, 15 let)	106	52,7
Skupaj	201	100,0

Prebivališče

Graf 5.3: Prebivališče

V vzorcu je zajetih manj otrok iz mesta, teh je 42,8 %. Otrok s podeželja je 57,2 %.

5.4 DOSTOP IN RABA INTERNETA

V prvem delu vprašalnika me je zanimalo, ali anketiranci internet sploh uporabljajo, kje in kako pogosto ga uporabljajo, koliko so bili stari, ko so se z njim seznanili prvič in ali so uporabniki tudi njihovi starši.

a) Ali imaš doma dostop do interneta?

Tabela 5.2: Dostop do interneta

	Odstotki
Da	95,5
Ne	4,5
Skupaj	100,0

Dostop do interneta je danes že močno razširjena dobrina. Večina otrok, ki sem jih anketirala, ima dostop do interneta doma. Pri razporeditvi glede na spol, starost in kraj bivanja, sem ugotovila, da ni posebej značilnih razlik med otroki.

b) Koliko si bil star/-a, ko si sam/-a začel/-a uporabljati internet?

Tabela 5.3: Začetek rabe, opisne statistike

N		Povprečje	Mediana	Modus	Standardni odklon	Minimum	Maksimum
Valid	Missing						
186	15	8,27	8,00	10	2,028	3	12

Tabela 5.4: Starost otrok ob začetku rabe interneta

Starost (leta)	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Skupaj
Odstotki	1	2	5	14	12	18	15	21	7	5	100

V povprečju začnejo otroci samostojno uporabljati internet pri osmih letih. Glede na lastno oceno je najnižja starost tri leta, najvišja pa dvanajst let. Izmed vseh anketiranih je 8,7 % takšnih, ki so internet začeli uporabljati pred prihodom v osnovno šolo. Ob vstopu v šolo se odstotek hitro poveča, tako v prvem razredu internet začne uporabljati 14 % otrok. Ko otroci dosežejo deset let, je uporabnikov že 88 %. Ob vstopu v šolo torej raba interneta zelo naraste.

c) Ali doma internet uporabljajo tudi starši?

Odgovori otrok so pokazali, da internet uporablja 84 % staršev. Pojavijo se razlike glede na starost otrok in kraj bivanja. Značilno je, da starši, ki živijo na podeželju, internet uporabljajo manj kot starši mestnih otrok. Na podeželju je neuporabnik vsak peti od staršev. Izkaže se, da so starši mlajših otrok pogosteje uporabniki interneta kot starši starejših otrok. Vsak peti med stari otroka, starega med 13 in 15 let, interneta ne uporablja, med mlajšimi otroki je to vsak deseti.

d) Kje dostopaš do interneta?

Večina otrok do interneta dostopa od doma, takšnih je 93 % otrok. Od teh je večkrat dnevno priklopljenih na internet 29,5 % otrok, vsak dan 33,5 % in 3-krat tedensko 15 %. Ostali do interneta dostopajo redkeje. Dostop do interneta je omogočen tudi na nekaterih drugih lokacijah. Polovica jih do interneta dostopa v šoli, pri prijatelju ali v knjižnici. Na teh lokacij dostopajo redkeje kot doma, navadno nekajkrat mesečno.

5.5 VPLIV DEMOGRAFSKIH SPREMENLJIVK NA DEJAVNOSTI, TVEGANJA IN VARNOST OTROK NA INTERNETU

V nadaljevanju bom interpretirala povprečja posameznih spremenljivk, v okviru treh sklopov (A, B in C) glede na neodvisne spremenljivke: spol, starost in prebivališče.

5.5.1 Sklop A – Dejavnosti na internetu

V prvem sklopu so anketiranci odgovarjali na vprašanje: *Za katere od spodaj naštetih dejavnosti uporabljaš internet?* Na vprašanje so odgovarjali na 5-stopenjski lestvici (1 – sploh ne drži, 5 – popolnoma drži).

Zaradi preglednosti tabel in grafičnih prikazov sem spremenljivkam dodelila krajše oznake. Na osnovi oznak pomena spremenljivk ni možno razbrati, zato so predstavljene v spodnji tabeli.

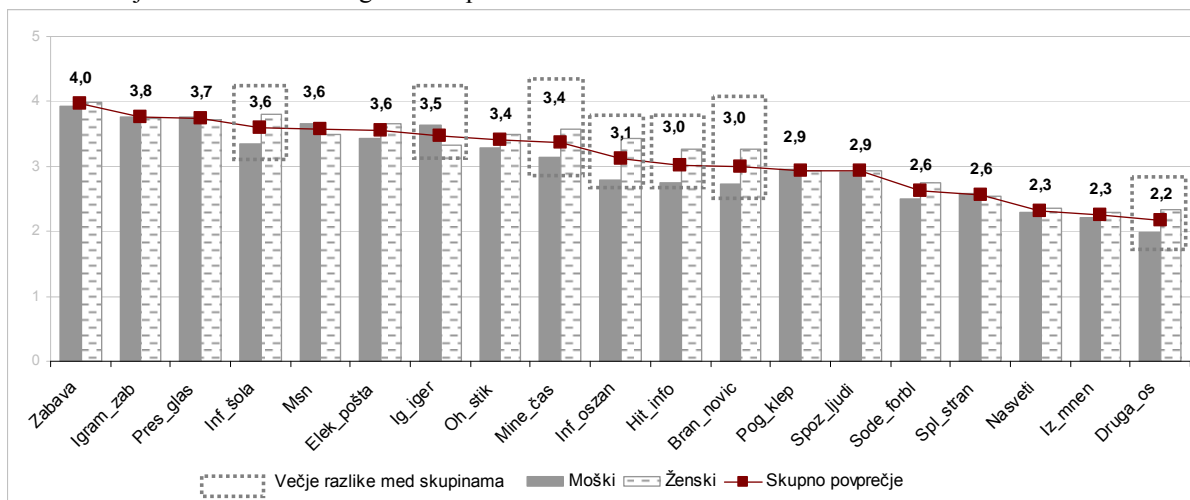
Tabela 5.5: Pomen oznak – Sklop A

SKLOP A	
inf_šola	Iskanje informacij za šolo
zabava	Zabavo
ig_iger	Igranje spletnih iger
pog_klep	Pogovarjanje v spletnih klepetalnicah
inf_oszan	Iskanje informacij, povezanih z osebnimi zanimanji
iz_mnen	Izražanje svojega mnenja o različnih tematikah: družbena, politična, čustvena.
spl_stran	Oblikovanje svoje spletne strani
nasveti	Iskanje nasvetov o zdravju in iskanje nasvetov povezanih s spolnostjo, odnosi ...
druga_os	Da se lahko kdaj predstavim kot druga oz. drugačna oseba
mine_čas	Mi hitreje mine čas
sode_forbl	Sodelovanje v različnih forumih, blogih
msn	Neposredno dopisovanje (MSN, Skype)
hit_info	Da se o določenih stvareh hitreje informiram
igram_zab	Igra in zabava
pres_glas	Presnemavanje glasbe, filmov, iger ...
spoz_ljudi	Spoznavam nove ljudi
oh_stik	Ohranjam stike z drugimi ljudmi
bran_novic	Branje dnevnih novic
elek_pošta	Pregled elektronske pošte

Spol

V spodnjem grafu so spremenljivke razvrščene glede na povprečje po spolu. S črtkanimi obrobami pa so označene spremenljivke, pri katerih so opazne večje razlike v posameznih skupinah.

Graf 5.4: Dejavnosti na internetu glede na spol

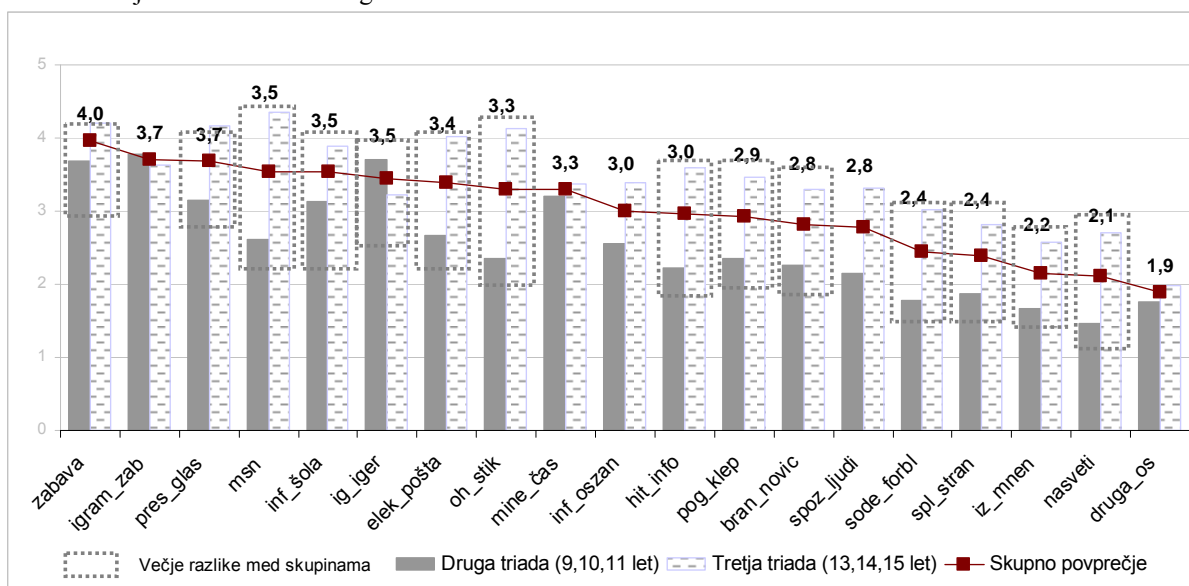

Kot vidimo, so vse dejavnosti (tako med fanti kot dekleti) dokaj visoko ocenjene (*skupno povprečje vseh spremenljivk je 3,0*), kar pomeni, da jih dokaj pogosto uporabljajo. Razlike med povprečji pri posameznih dejavnostih niso velike, kar kaže na to, da uporabniki uporabljajo širok nabor dejavnosti, ki so jim na internetu na razpolago. Tako fantom kot dekletom predstavlja internet v sredstvo za zabavo in igro. Visoko uvrščene dejavnosti, ki jih uporabljajo za zabavo, so: presnemavanje glasbe in filmov (*3,7*), neposredno dopisovanje (*3,6*) in igranje spletnih iger (*3,5*). Med dejavnostmi, ki so izobraževalne narave, pa internet največkrat uporabljajo za iskanje informacij, ki jih potrebujejo za šolo (*3,6*).

Pri iskanju informacij se pokažejo razlike med obema spoloma. Dejavnosti, ki so povezane z informiranjem (iskanje informacij za šolo (*inf_šola*) (*M: 3,3, Ž: 3,7*); informacij, povezanih z osebnimi zanimanji (*inf_oszan*) (*M 2,7, Ž: 3,3*) ali branje dnevnih novic (*bran_novic*) (*M: 2,7, Ž: 3,0*) so v večji meri dekliška dejavnost. Za fante nekoliko bolj velja, da pogosteje kot dekleta igrajo spletne igre (*Ig_iger*) (*M: 3,6, Ž: 3,3*). Tako eni kot drugi internet v manjši meri uporabljajo za kreativnost in izražanje samega sebe: izražanje svojega mnenja o različnih tematikah (*iz_mnen*, *2,3*), sodelovanje v različnih forumih (*sode_forbl*, *2,6*) in oblikovanje svoje spletne strani (*spl_stran*).

Starost

Graf 5.5: Dejavnosti na internetu glede na starost

Izkaže se, da obstajajo velike razlike med mlajšimi in starejšimi uporabniki interneta. S starostjo se večšine izpopolnjujejo, z njimi pa večja nabor dejavnosti. Največje razlike med starejšimi (*S*) in mlajšimi (*M*) se pojavijo pri dejavnostih, povezanih z družbenimi stiki: neposredno dopisovanje (*msn*) (*M*:2,6, *S*: 4,4), ohranjanje stikov s prijatelji in znanci (*oh_stik*) (*M*: 2,3, *S*: 4,1), sodelovanje v različnih forumih in blogih (*sode_forbl*) (*M*: 1,8, *S*: 3,0), spoznavanje novih ljudi (*spoz_ljudi*) (*M*: 2,1, *S*: 3,3) in pogovarjanje v spletnih klepetalnicah (*pog_klep*) (*M*: 2,6, *S*: 4,4). Te v večji meri uporabljajo otroci, ki so starejši od 13 let. Interesi otrok se z odraščanjem selijo tudi izven šolskih klopi. Vedno pomembnejše postajajo dejavnosti v prostem času in drugi družbeni dogodki. Starejši otroci se tako pogosteje zanimajo za področja, ki niso povezana samo s šolo (*nasveti* (*M*: 1,5, *S*: 2,7), *hit_info* (*M*: 2,2, *S*: 3,6), *bran_novic* (*M*: 2,3, *S*: 3,3)).

Dejavnost, ki je posebej značilna za mlajše uporabnike, je igranje spletnih iger (*ig_iger*) (*M*: 3,7, *S*: 3,2).

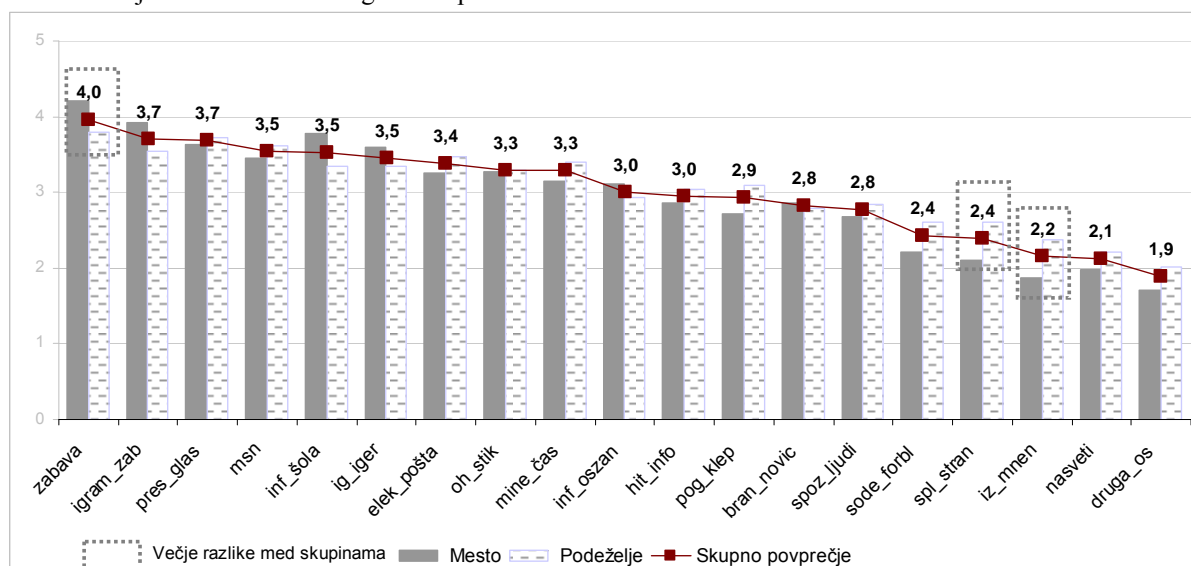
Odnos do spleta, kot medija, ki pomeni predvsem zabavo (*igram_zab*) (*M* 3,7, *S*: 4,2) in preživljanje prostega časa (*mine_čas*) (*M*: 3,2, *S*: 3,4) se z leti ne spremeni. Tako ga vrednotijo mlajši kot tudi starejši otroci. Višje povprečje vseeno zaznamo pri starejših, ker je verjetno posledica pogostejše uporabe interneta.

Glede na rezultate ima starost uporabnikov veliko vlogo pri izbiri dejavnosti, ki jih otroci uporabljajo na spletu. Starejši kot so, več priložnosti znajo izkoristiti, kar pomeni,

da plezajo po lestvi spletnih priložnosti, kar je bilo ugotovljeno že v predhodno opravljenih raziskavah – Livingstone in Helsper – *Gradiations in digital inclusion: Children, young people and Digital divide, 2007*.

Prebivališče

Graf 5.6: Dejavnosti na internetu glede na prebivališče

Med mestom (*M*) in podeželjem (*P*) ni opaziti velikih razlik glede uporabe internetnih dejavnosti. Razlike med mestom in podeželjem se pokažejo samo na treh področjih. Mestni otroci v nekoliko večji meri kot podeželski uporabljajo internet za zabavo (*zabava*) (*M*: 4,2, *P*: 3,8), medtem ko podeželski večkrat kot mestni otroci izražajo svoje mnenje o različnih tematikah (*iz_mnen*) (*M*: 1,9, *P*: 2,4). Pogosteje iščejo tudi različne informacije in nasvete, povezane z zdravjem, spolnostjo, odnosi (*nasveti*) (*M*: 2,0, *P*: 2,2). Čeprav bi mogoče pričakovali drugače, pa podeželski otroci večkrat kot mestni na spletu ustvarijo tudi svojo spletno stran (*M*: 2,1, *P*: 2,6).

5.5.2 Sklop B – Tveganja na internetu

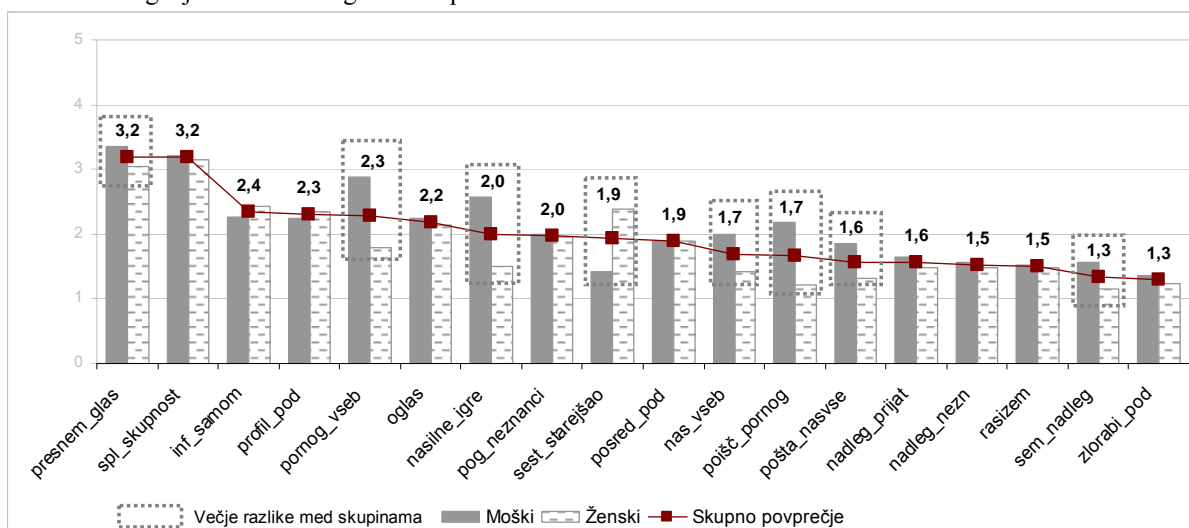
V drugem sklopu me je zanimalo, katerim tveganim situacijam se otroci pri rabi interneta izpostavljajo. Na 5-stopenjski lestvici so izražali svoje (ne)strinjanje s podanimi trditvami.

Tabela 5.6: Pomen oznak – Sklop B

SKLOP B	
nas_vseb	Na spletu si rad ogledam prizore z nasilnimi vsebinami.
pog_neznanci	Na spletu se pogovarjam z osebami, ki jih osebno ne poznam in so me/sem jih kontaktirala preko spleta.
nasilne_igre	Rad/-a igram spletne igre z nasilno vsebino.
pornog_vseb	Na spletu sem že naletel na pornografske vsebine.
nadleg_nezn	Prek spleta me je nagovoril popolni neznanec, ki se je želel sestati z menoj.
pošta_nasvse	Od prijatelja sem že dobil elektronsko pošto z nasilno ali pornografsko vsebino.
nadleg_prijat	Že se je zgodilo, da so me prijatelji ali osebe, ki me poznajo preko spleta nadlegovali (me zmerjali, žalili).
poišč_pornog	Na spletu rad iščem pornografske vsebine in si jih ogledam.
inf_samom	Na spletu sem že našel/-s informacije o samomoru, anoreksiji, različnih nezdravih dietah.
sem_nadleg	Prek interneta so me že nadlegoval/-a druge ljudi.
rasizem	Na spletu sem že naletel na vsebine, ki me nagovarjajo k rasizmu in sovražnosti do drugih veroizpovedi, ras, narodnosti.
oglas	Večkrat se mi zgodi, da med svojo elektronsko pošto najdem sporočila oglaševalcev, ki me nagovarjajo k nakupu.
zlorabi_pod	Že se mi je zgodilo, da so zlorabili moje osebne podatke.
presnem_glas	Preko spleta večkrat snemam glasbo, filme in druge vsebine (preko torrentov, eMula).
posred_pod	Kadar je potrebno ali me za to prosijo, posredujem svoje resnične osebne podatke.
sest_starejšao	Starejša oseba me je prek interneta prosila, naj se sestanem z njo.
spl_skupnost	Sem reden(a) uporabnik(ca) ene od spletnih skupnosti (MySpace, Netlog ...).
profil_pod	Na svojem profilu sem objavil/-a svoje resnične osebne podatke.

Spol

Graf 5.7: Tveganja na internetu glede na spol

Na splošno lahko rečem, da glede na oceno otrok, tveganjem niso izpostavljeni, saj je večina odgovorov v spodnji polovici lestvice (sploh ne drži oz. ne drži), skupno povprečje je 1,9. Najvišje povprečje je zaznati pri odgovoru (*presnem_glas*) (3,2). Otroci na internetu pogosto presnemavajo glasbo in filme, kar pomeni, da so slabo seznanjeni z avtorskim pravom in piratstvom.

Otroci so tudi uporabniki spletnih skupnosti (*spl_skupnost*) (3,2), na katerih nekateri objavljajo svoje resnične osebne podatke (*profil_pod*) (2,3). Višje povprečje kot pri ostalih tveganjih najdemo tudi pri trditvi o različnih informacijah, ki jih otroci lahko najdejo na internetu (Trditev *inf_samom* – Na spletu sem že našel/-a informacije o samomoru, anoreksiji, različnih nezdravih dietah (2,4)). S to trditvijo se nekoliko bolj strinjajo dekleta, ker pomeni, da jih tovrstne vsebine bolj zanimajo in seveda tudi bolj ogrožajo.

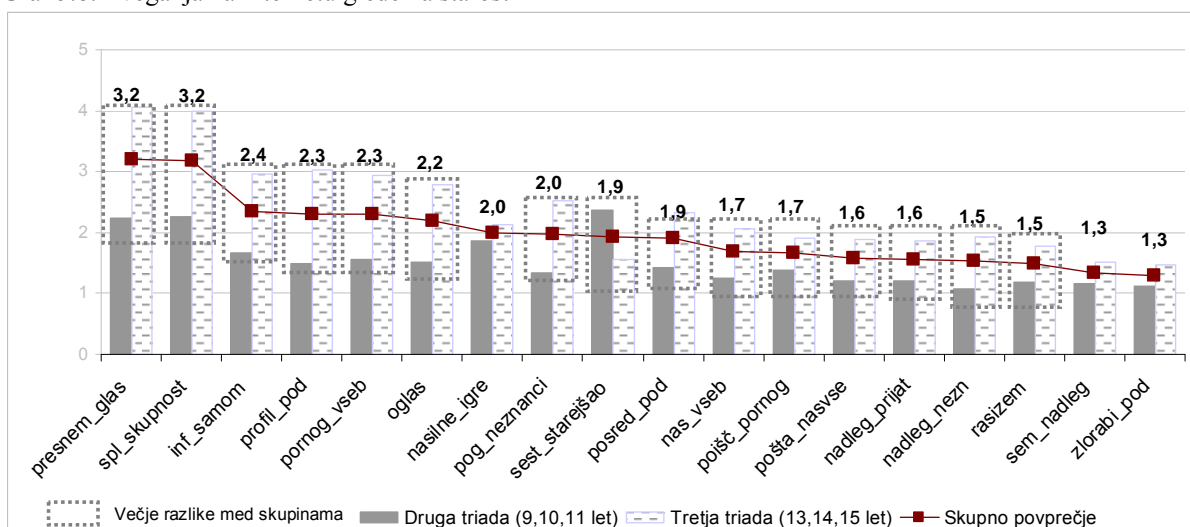
Pornog_vseb – Na spletu sem že naletel/-a na pornografske vsebine se uvrščajo visoko. Odraščajoče fante tovrstne vsebine zanimajo veliko bolj kot dekleta (*poišč_pornog*) (M: 2,2, Ž: 1,7). Bolj kot dekleta so izpostavljeni tudi nasilju, saj priznavajo, da radi igrajo igre z nasilno vsebino (*nasilne_igre*) (M: 2,6, Ž: 1,5). Nasilje si radi ogledujejo tudi na spletu (*nas_vseb*) (M: 2,0, Ž: 1,4), prizore z nasilnimi ali pornografskimi vsebinami si pošiljajo tudi preko elektronske pošte (*pošta_nasvse*) (M: 1,9, Ž: 1,3). Za fante velja tudi to, da so preko interneta že nadlegovali druge ljudi (*sem_nadleg*) (M: 1,6, Ž: 1,1).

Dekleta so v večji meri kot fantje izpostavljena nadlegovanju preko interneta. Nadlegujejo jih vrstniki, zgodi pa se tudi, da jih za srečanje prosi starejša neznana oseba (*sest_starejšo*) ($M: 1,4, \check{Z}: 2,4$).

Za fante velja, da so bolj izpostavljeni agresivnim in spolnim tveganjem, kar s svojim zanimanjem vzpodbujajo sami. Dekleta pa so bolj izpostavljena vrednotnim tveganjem, saj na spletu večkrat iščejo informacije o raznih (nezdravih) dietah. To počnejo pod vplivom idealov, ki jim jih posreduje družba, predvsem preko medijev. V primerjavi z dečki so bolj aktivne uporabnice spletnih klepetalnic, spletnih skupnosti in drugih orodij za virtualno komuniciranje. Zato se jim tudi večkrat zgodi, da jih nadlegujejo starejše osebe. Tveganje, ki ga izpostavljajo druge predhodno obravnavane raziskave, je posredovanje osebnih podatkov. Tudi v mojem primeru se pokaže, da otroci na svojem profilu objavljajo resnične osebne podatke (*profil_pod*) (1,9), ki pa po mnenju večine še niso bili zlorabljeni (*zlorabi_pod*) (1,3).

Starost

Graf 5.8: Tveganja na internetu glede na starost

Raziskave kažejo, da več ko otroci uporabljajo internet, bolj kot izkoriščajo spletne priložnosti, več tveganjem so izpostavljeni (Hasbrnik in drugi 2009). Do takšne ugotovitve sem prišla tudi sama, saj se izkaže, da starejši otroci internet uporabljajo bolj pogosto in za večji spekter dejavnosti, zato so tudi spletnim tveganjem veliko bolj izpostavljeni kot mlajši vrstniki.

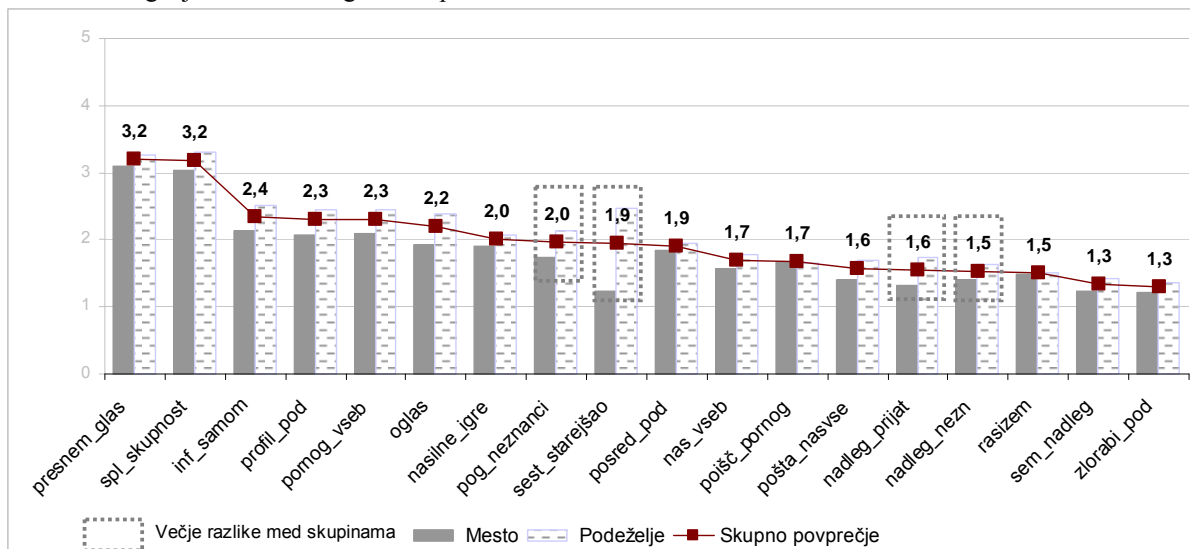
S starostjo pridobijo tudi več znanja o spletnih aplikacijah in jih zato tudi bolj pogosto uporabljajo. Starejši otroci tako zelo pogosto presnemavajo glasbo *presnem_glas* ($M: 2,2, S: 4,0$) in uporabljajo spletne skupnosti *spl_skupnosti* ($M: 2,3, S: 4,0$).

Tveganje, ki so mu približno enako izpostavljeni tako starejši kot mlajši, pa je igranje spletnih iger z nasilno vsebino (*nasilne_igre*) ($M: 1,9, S: 2,1$). Tako eni kot drugi so mnenja, da njihovih osebnih podatkov še niso zlorabili ($M: 1,5, S: 1,5$), čeprav poročajo, da na svojem profilu spletne skupnosti objavljajo resnične osebne podatke ($M: 1,5, S: 3,0$).

Rezultat, ki ga je potrebno previdno interpretirati, je večja izpostavljenost mlajših otrok srečanju s starejšo osebo. Mlajši otroci večkrat poročajo, da jih je preko spleta nagovorila starejša oseba, ki se je želela sestati z njimi (*sest_starejšo*) ($M: 2,4, S: 1,5$). Starost starejše osebe ni posebej določena, kar je pomanjkljivost merskega instrumenta. Otroci lahko kot starejšega pojmujejo le nekaj let starejšega vrstnika in ne odrasle osebe. V primeru, da je trditev pravilno razumljena, pa je potrebno temu področju posvetiti posebno pozornost.

Prebivališče

Graf 5.9: Tveganja na internetu glede na prebivališče

Kraj bivanja na tveganje je vpliva. Nekoliko večje razlike so opazne le pri štirih trditvah. Več podeželskih otrok se na spletu pogovarja z ljudmi, ki jih osebno ne poznajo (*pog_neznanci*) ($M: 1,7, P: 2,1$) in večkrat kot mestnim otrokom se jim tudi zgodi, da se neznanec želi sestati z njimi (*sest_starejšao*) ($M: 1,2, P: 2,5$). Podeželski

otroci so nekoliko bolj kot mestni izpostavljeni nadlegovanju preko interneta tudi s strani sovrstnikov (*nadleg_prijat*) (*M:1,3, P:1,7*).

5.5.3 Sklop C – Varnost na internetu

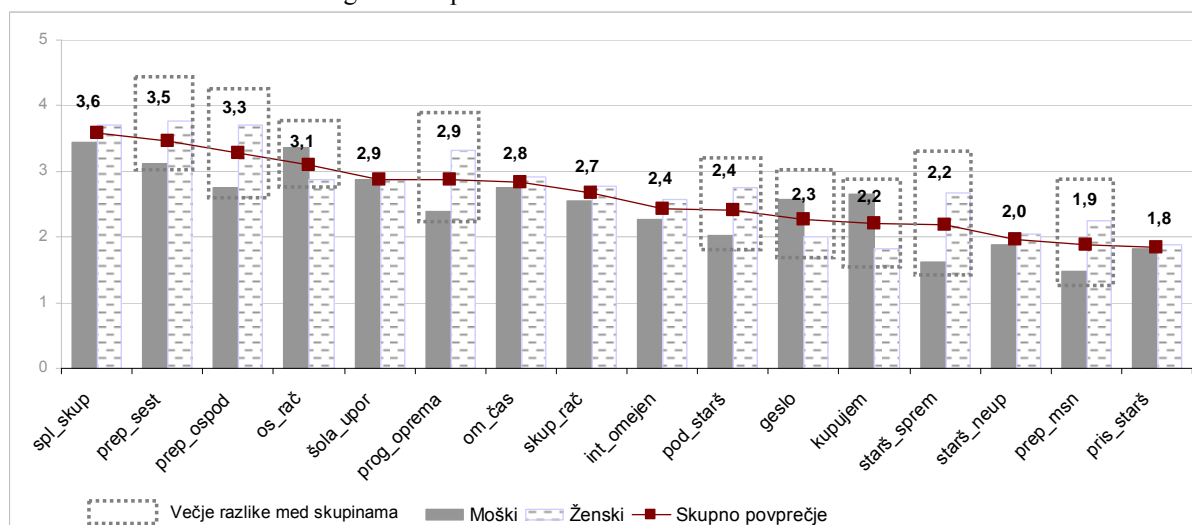
V tretjem sklopu me je zanimalo, kako otroci in njihovi starši skrbijo za varnost med uporabo interneta.

Tabela 5.7: Pomen oznak – Sklop C

SKLOP C	
pris_starš	Ko uporabljam računalnik, je vedno prisoten eden od staršev.
os_rač	Imam svoj osebni računalnik.
geslo	Dostop do računalnika imam omejen z geslom.
om_čas	Na internetu lahko preživim samo omejeno količino časa.
skup_rač	Imamo skupni računalnik, ki ga uporabljamo vsi v gospodinjstvu.
pod_starš	Moji starši me velikokrat podučijo o rabi interneta.
starš_neup	Starši nikoli ne uporabljajo računalnika.
spl_skup	Moji starši vedo, da imam ustvarjen profil na eni od spletnih skupnosti (Netlog, MySpace ...).
prep_sest	Starši so mi prepovedali sestajati se z osebami, ki jih ne poznam.
prog_oprema	Na računalniku imam nameščeno opremo, ki spremlja moje aktivnosti na spletu.
kupujem	Prek spleta lahko kupujem različne stvari.
prep_ospod	Starši so mi prepovedali dajati osebne podatke drugim osebam.
šola_upor	V šoli smo se učili, kako varno uporabljati splet.
prep_msn	Starši so mi prepovedali uporabo Instant Messengerja.
int_omejen	Na internetu lahko dostopam samo do nekaterih spletnih strani.
starš_sprem	Starši redno spremljajo, kaj počnem za računalnikom.

Spol

Graf 5.10: Varnost na internetu glede na spol

Za varnost na spletu uporabniki in njihovi starši poskrbijo z najrazličnejšimi ukrepi. Skupna ocena vseh varnostnih prijemov znaša 2,6, kar pomeni, da otroci pri rabi nimajo veliko omejitev. Ukrepa, ki ju starši največkrat uporabijo, sta: prepoved sestajanja z neznanimi osebami (*prep_sest*) (3,5) in prepoved dajanja osebnih podatkov neznancem (*prep_ospod*) (3,3). Ker so starši seznanjeni s tem, da imajo njihovi otroci ustvarjen profil na eni od spletnih skupnosti (*spl_skup*) (3,6), sta omenjena ukrepa povsem razumljiva. Sledi omejevanje časa, ki ga otrok preživi za računalnikom (*om_čas*) (3,1) in omejevanje vsebin, do katerih lahko otroci dostopajo (*int_omejen*) (2,4). Starši svoje otroke redko podučijo o rabi interneta (*pod_starš*) (2,4), in jih pri sami rabi osebno tudi redko nadzirajo (*pris_starš*) (1,8). Obe trditvi, ki ocenjujeta neposredni nadzor staršev sta ocenjeni slabo. Kot sem že povedla, je večja vključenost staršev v otrokove prve spletne izkušnje ključnega pomena za varno rabo interneta. Izboljšave na tem področju so pomembne, saj raziskave zažejo, da bi neposredno sodelovanje staršev in otrok pri rabi, znatno doprineslo k povečanju varnosti med rabo interneta.

Tudi v šoli se otroci učijo o uporabljanju interneta (*šola_upor*) (2,9). Trditev je nekoliko nad skupnim povprečjem.

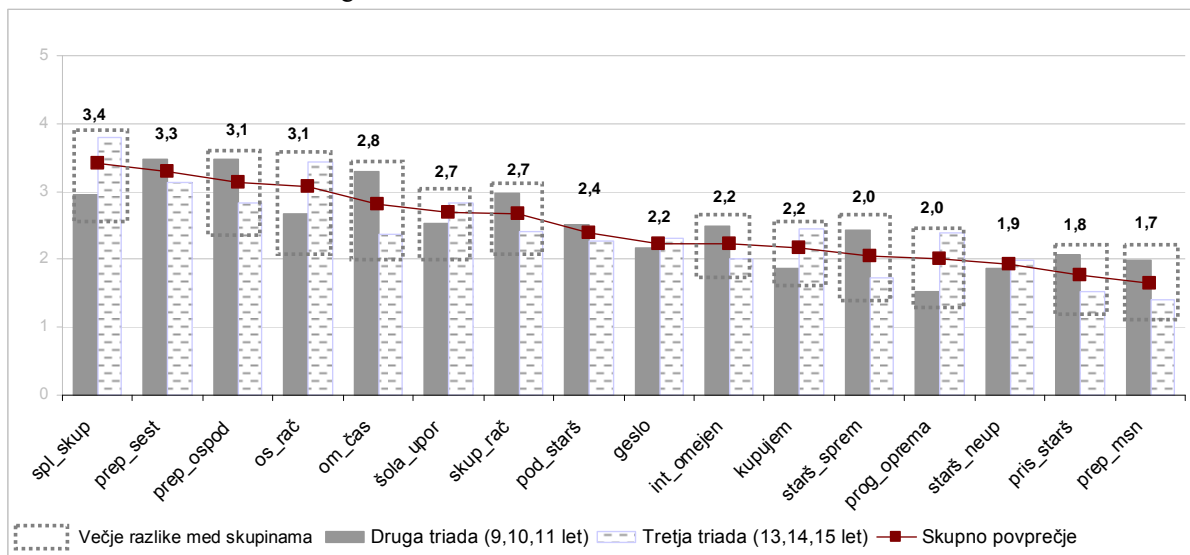
Pojavijo se tudi večje razlike med spoloma. Za dekleta je v večji meri značilno, da so jim starši prepovedujejo sestajanje z neznanimi osebami (*prep_sest*) (M: 3,1, Ž: 3,8) in posredovanje osebnih podatkov (*prep_ospod*) (M: 2,8, Ž: 3,7). Starši jih prav tako bolj

kot fante opozarjajo na varno rabo interneta (*pod_starš*) (*M*: 2,0, *Ž*: 2,7) in nadzorujejo, kaj počnejo za računalnikom (*starš_sprem*) (*M*: 1,6, *Ž*: 2,7). Večkrat kot fantom jim prepovedo uporabo Instant Messengerja (*prep_msn*) (*M*: 1,5, *Ž*: 2,2), saj ga navadno uporabljajo pogosteje kot fantje. Fantje na nobenem področju nimajo večjih omejitev kot dekleta, deležni so večje svobode pri uporabi računalnika in interneta. To lahko potrdim tudi s tem, da ima več fantov kot deklet svoj računalnik (*os_rač*) (*M*: 3,4, *Ž*: 2,9), zaščiten pa je z geslom (*geslo*) (*M*: 2,6, *Ž*: 2,0). Tudi pri uporabi fantje uživajo večje zaupanje staršev, saj lahko večkrat kot dekleta nakupujejo preko spleta (*kupujem*) (*M*: 2,7, *Ž*: 1,8).

Tukaj si lahko zastavim vprašanje, ali so bili odgovori fantov povsem iskreni. Za fante je namreč značilno, da si pripisujejo večjo samostojnost in slabše priznavajo avtoriteto in nadzor kot dekleta. Za bolj optimalne rezultate bi bilo v raziskavo potrebno vključiti tudi starše, kar bi mi verjetno omogočilo bolj optimalen vpogled v tovrstno problematiko.

Starost

Graf 5.11: Varnost na internetu glede na starost

Za varnostne ukrepe je velja, da z leti zbledijo. Tako imajo mlajši otroci več omejitev kot starejši fantje in dekleta. Mlajši imajo navadno časovne omejitve rabe računalnika (*M*: 3,3, *S*: 2,4). Večkrat jih med uporabo naposredno nadzirajo tudi starši (*M*: 2,4, *S*: 1,7), vendar ocena ni znatno večja.

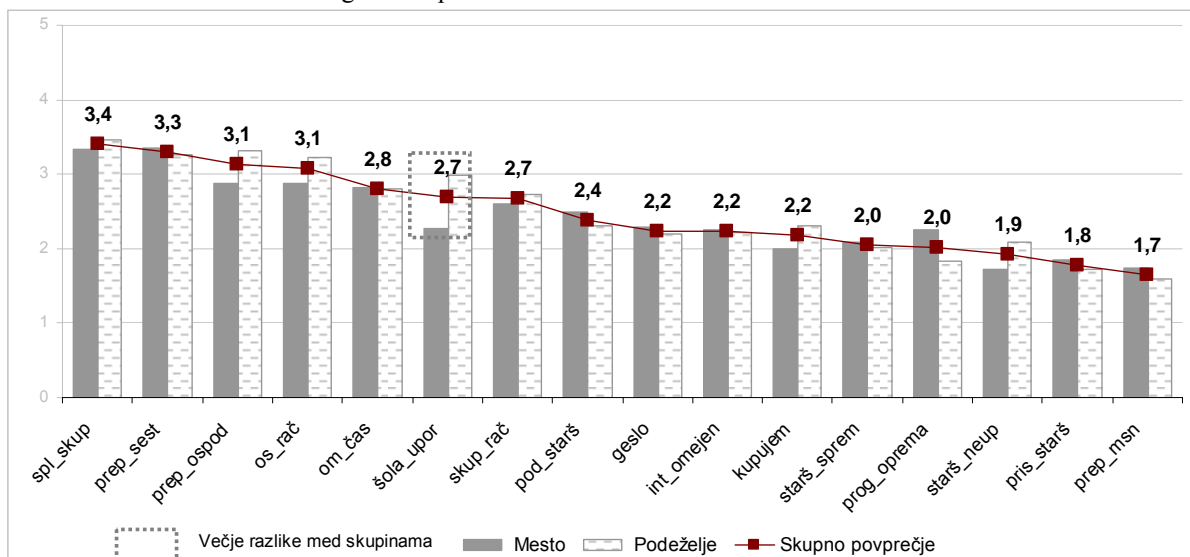
Nekatere omejitve se z leti zmanjšajo, spet druge ostanejo enake. Ena izmed njih je tudi prepoved sestajanja s starejšimi osebami (3,3).

Starejši otroci imajo večkrat svoj osebni računalnik (*os_rač*) ($M: 2,7, S: 3,4$), medtem ko mlajši večkrat uporabljajo skupni računalnik (*skup_rač*) ($M: 3,0, S: 2,4$). Ker starejši otroci svobodneje uporabljajo internet, večkrat kupujejo preko spleta (*kupujem*) ($M: 1,5, S: 2,5$) in si ustvarijo profil na eni od spletnih skupnosti (*spl_skup*) ($M: 3,0, S: 3,8$), je pa ta dejavnost tudi pri mlajših že zelo razširjena.

Na splošno lahko rečem, da imajo mlajši otroci na vseh področjih rabe nekoliko več omejitev, vendar bi pričakovala, da bodo omejitve bolj izrazite.

Prebivališče

Graf 5.12: Varnost na internetu glede na prebivališče

Med varnostnimi ukrepi na podeželju in v mestu ni posebej velikih razlik. Opazna razlika se pojavi pri trditvi: *šola_upor* – *V šoli so me učili kako varno uporabljati internet*. Trditve so pozitivno večkrat ocenili podeželski otroci ($M: 2,3, P: 3,0$).

5.6 PREGLED ZNAČILNIH UPORABNIŠKIH SKUPIN

Opis metod

Z razvrščanjem v skupine enote analize razvrstimo glede na spremenljivke, ki so za našo analizo relevantne. Pri razvrščanju je pomembno, da so enote znotraj skupine čim bolj podobne, skupine pa kar se da različne. Skupine poskušamo čim bolje opisati, poiskati njihove ključne karakteristike, jih med seboj primerjati. Poznamo dva načina razvrščanja v skupine. Pri hierarhičnih metodah se v vsakem koraku postopka združita dve skupini ali več skupin v novo skupino, pri čemer ni potrebno vnaprej določiti števila skupin. Potek združevanja lahko grafično prikažemo, in sicer s tako imenovanimi drevesi združevanja ali dendogrami. Pri nehierarhičnih metodah (na primer metoda voditeljev) najprej določimo množico predstavnikov posameznih skupin (voditeljev), nato pa tvorimo skupine tako, da vsako enoto pripišemo k najbližjemu voditelju. Postopek ponavljamo.

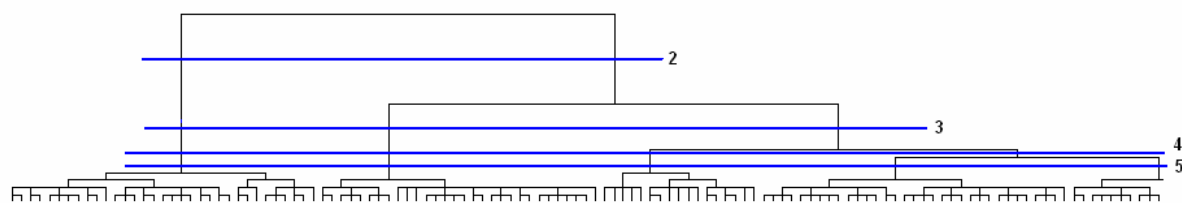
Torej: najprej bomo uporabili Wardovo metodo hierarhičnega združevanja v skupine. Združevanje s to metodo bomo grafično ponazorili z dendogramom. Glede na obliko drevesa se bomo nato lahko odločili, v koliko skupin bomo razvrstili enote analize. Ugotovljeno število skupin bomo nato uporabili pri metodi voditeljev (nehierarhično združevanje) (Churchill 1999).

5.6.1 Sklop A – Dejavnosti na spletu

Hierarhično razvrščanje v skupine po Wardovi metodi

Za hierarhično razvrščanje v skupine sem v SPSS-u uporabila funkcijo Hierarchical cluster analysis. Z njo sem enote razvrstila v skupine po Wardovi metodi. Naredila sem več dendogramov (z različnimi vzorci), izbrala pa sem spodaj prikazanega, saj mi je nudil največ možnih razvrstitev v skupine.

Graf 5.13: Dendogram – Sklop A

Iz dendograma je razvidno, da bi se bilo najbolj primerno odločiti za dve skupini, saj sta na grafu vidna izrazita skoka. Kljub temu se bom o številu skupin odločila v nadaljevanju, ko bom izvedla metodo voditeljev in se na podlagi vsebinske analize odločila za število skupin. Izbrala bom torej razvrstitev, ki bo pokazala najbolj zanimive rezultate in izpostavila vidne razlike med skupinami.

Metoda voditeljev

Za izvedbo metoda voditeljev moramo najprej določiti število skupin, v katere želimo razvrstiti enote. V SPSS-u sem tako uporabila funkcijo K-Means cluster in enote raziskave razvrstila v 2, 3, 4 in 5 skupin.

Odločila sem se za tri skupine, saj so razlike med povprečji nakazovale, da je takšna interpretacija najbolj smiselna. Znotraj skupin je zadostno število enot.

V tabeli je prikazano število enot v skupinah. Ker so bile pri 55 enotah manjkajoče vrednosti pri nekaterih spremenljivkah, so bile te izključene iz razvrščanja. V spodnji tabeli je prikazano število enot znotraj posamezne skupine.

Tabela 5.8: Število enot znotraj skupin – Sklop A

Skupina	1	37 (25 %)
	2	59 (40 %)
	3	50 (34 %)
Valid		146
Manjkajoče vrednosti		55

Znotraj skupin je bilo potrebno izračunati povprečja vsake enote posebej, na njihovi podlagi so v nadaljevanju izračunana odstopanja od skupnega povprečja (Priloga B). Ker na podlagi tabele s povprečji težko interpretiramo razlike med skupinami, jih je potrebno izračunati. Prikazane so v sledeči tabeli, in sicer z dogovorjenimi znaki, ki pomenijo velikost in smer razlike. Razlike so izračunane tako, da sem skupno povprečje posamezne spremenljivke primerjala s povprečjem znotraj vsake skupine – glede na to spremenljivko.

Razlike med povprečji:

Tabela 5.9: Razlike med povprečji skupin – Sklop A

	3 skupine			
	Neuporabniki	Internetni navdušenci	Občasni uporabniki	Skupaj
Iskanje informacij za šolo	---	++	+	3,36
Zabavo	--	++	0	3,83
Igranje spletnih iger	0	0	-	3,38
Pogovarjanje v spletnih klepetalnicah	---	+++	0	2,67
Iskanje informacij, povezanih z osebnimi zanimanji	---	+++	0	2,94
Izražanje svojega mnenja o različnih tematikah: družbena, politična, čustvena.	---	+++	-	1,94
Oblikovanje svoje spletne strani	--	+++	-	2,18
Iskanje nasvetov o zdravju in iskanje nasvetov povezanih s spolnostjo, odnosi ...	--	+++	-	2,02
Da se lahko kdaj predstavim kot druga oz. drugačna oseba	-	++	0	1,75
Mi hitreje mine čas	---	+++	0	2,88
Sodelovanje v različnih forumih, blogih	---	+++	-	2,21
Neposredno dopisovanje (MSN, Skype)	---	+++	+	3,28
Da se o določenih stvareh hitreje informiram	---	+++	0	2,80
Igra in zabava	0	++	-	3,58
Presnemavanje glasbe, filmov, iger ...	---	+++	0	3,43
Spoznavam nove ljudi	---	+++	0	2,60
Ohranjam stike z drugimi ljudmi	---	+++	+	3,16
Branje dnevnih novic	---	+++	0	2,75
Pregled elektronske pošte	---	+++	0	3,27

Legenda:

---	Povprečje vsaj za 0,8 manjše od skupnega.
--	Povprečje nad 0,5 do 0,8 manjše od skupnega.
-	Povprečje nad 0,2 do 0,5 manjše od skupnega.
0	Povprečje se od skupnega razlikuje za največ 0,2.
+	Povprečje nad 0,2 do 0,5 večje od skupnega.
++	Povprečje nad 0,5 do 0,8 večje od skupnega.
+++	Povprečje vsaj za 0,8 večje od skupnega.

Tabela 5.10: Opisi skupin – Sklop A

	Neuporabniki	Internetni navdušenci	Občasni uporabniki	Skupaj
inf_šola	Sploh ne iščejo informacij za šolo.	Večkrat iščejo informacije za šolo.	Iščejo informacije za šolo.	3,36
zabava	Interneta ne uporabljajo za zabavo.	Internet večkrat uporabljajo za zabavo.		3,83
ig_iger			Ne igrajo spletnih iger.	3,38
pog_klep	Sploh se ne pogovarjajo v spletnih klepetalnicah.	Pogosto se pogovarjajo v spletnih klepetalnicah.		2,67
inf_oszan	Sploh ne iščejo informacij, povezanih z osebnim zanimanjem.	Pogosto iščejo informacije, povezane z osebnim zanimanjem.		2,94
iz_mnen	Sploh ne izražajo svojega mnenja o različnih tematikah.	Pogosto izražajo svoje mnenje o različnih temah	Ne izražajo svojega mnenja o različnih tematikah.	1,94
spl_stran	Nimajo svoje spletne strani, o njej sploh ne razmišljajo.	Splet pogosto uporabljajo za oblikovanje svoje spletne strani.	Nimajo svoje spletne strani, o njej niti ne razmišljajo.	2,18
nasveti	Spleta ne uporabljajo za iskanje različnih nasvetov.	Splet pogosto uporabljajo za iskanje nasvetov o zdravju, spolnosti.	Spleta ne uporabljajo za iskanje različnih nasvetov.	2,02
druga_os	Na internetu se ne predstavljajo kot druga oseba.	Internet občasno uporabijo, da se predstavijo kot druga oseba.		1,75
mine_čas	Interneta sploh ne uporabljajo, da bi jim hitreje minil čas.	Internet pogosto uporabljajo, da jim hitreje mine čas.		2,88
sode_forbl	Interneta sploh ne uporabljajo za sodelovanje v forumih.	Internet pogosto uporabljajo za sodelovanje v različnih forumih.	Interneta ne uporabljajo za sodelovanje v forumih.	2,21
msn	Interneta sploh ne uporabljajo za neposredno dopisovanje.	Internet pogosto uporabljajo za neposredno dopisovanje.	Internet uporabljajo za neposredno dopisovanje.	3,28
hit_info	Interneta sploh ne uporabljajo za hitro informiranje.	Internet pogosto uporabljajo, da se hitreje informirajo.		2,80
igram_zab		Internet redko uporabljajo, da se igrajo in zabavajo.	Interneta ne uporabljajo, da se igrajo in zabavajo	3,58
pres_glas	Interneta sploh ne uporabljajo za presnemavanje filmov in glasbe.	Internet pogosto uporabljajo za presnemavanje filmov in glasbe.		3,43

spoz_ljudi	Interneta sploh ne uporabljajo za spoznavanje novih ljudi.	Internet pogosto uporabljajo za spoznavanje novih ljudi.		2,60
oh_stik	Interneta sploh ne uporabljajo za ohranjanje stikov z drugimi ljudmi.	Internet pogosto uporabljajo za ohranjanje stikov z drugimi ljudmi.	Internet uporabljajo za ohranjanje stikov z drugimi ljudmi.	3,16
bran_novic	Interneta sploh ne uporabljajo za branje dnevnih novic.	Internet pogosto uporabljajo za branje dnevnih novic.		2,75
elek_pošta	Interneta sploh ne uporabljajo za pregled elektronske pošte.	Internet pogosto uporabljajo za pregled elektronske pošte.		3,27

Analiza glede na dodatne spremenljivke

Pri analizi skupin bom uporabila tri dodatne neodvisne spremenljivke. Spremenljivke: *spol*, *starost_rec* ter *prebivališče*.

Spol

Vidnejša razlika glede na spol se pokaže v skupini **internetni navdušenci**, kjer najdemo več deklet (61,0 %). V ostalih dveh skupinah je število deklet in fantov enakomerno razporejeno.

Tabela 5.11: Primerjava skupin po spolu – Sklop A

		Neuporabniki	Internetni navdušenci	Občasni uporabniki	Skupaj
Moški	Count	18	23	27	68
	% Razvrstitev v tri skupine	49 %	39 %	54 %	47 %
Ženski	Count	19	36	23	78
	% Razvrstitev v tri skupine	51 %	61 %	46 %	53 %
	Count	37	59	50	146
	% Razvrstitev v tri skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Starost

Pokažejo se značilne razlike med skupinami. Razporeditev po spolu je smiselna: v skupino **neuporabniki** spadajo mlajši otroci, v skupino **internetni navdušenci** pa starejši. V skupini **občasni uporabniki** najdemo nekaj manj kot polovico mlajših otrok ter nekoliko več kot pol starejših.

Tabela 5.12: Primerjava skupin po starosti – Sklop A

		Neuporabniki	Internetni navdušenci	Občasni uporabniki	Skupaj
Druga triada (9, 10, 11 let)	Count	34	5	22	61
	% Razvrstitev v tri skupine	92 %	8 %	44 %	42 %
Tretja triada (13, 14, 15 let)	Count	3	54	28	85
	% Razvrstitev v tri skupine	8 %	92 %	56 %	58 %
	Count	37	59	50	146
	% Razvrstitev v tri skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Prebivališče

Razlike pri razporeditvi glede na kraj prebivališča niso tako očitne, kot se je pokazalo pri predhodno obravnavani razvrstitvi. Izkaže se, da se tako v prvo kot tudi drugo skupino uvršča nekoliko več otrok s podeželja. V skupini **občasni uporabniki** pa najdemo več mestnih otrok.

Tabela 5.13: Primerjava skupin glede na prebivališče – Sklop A

		Neuporabniki	Internetni navdušenci	Občasni uporabniki	Skupaj
Mesto	Count	14	24	28	66
	% Razvrstitev v tri skupine	38 %	41 %	56,0 %	45,2 %
Podeželje	Count	23	35	22	80
	% Razvrstitev v tri skupine	62 %	59 %	44,0 %	54,8 %
	Count	37	59	50	146
	% Razvrstitev v tri skupine	100 %	100 %	100,0 %	100,0 %

Opis skupin

Glede na zgornje razporeditve spremenljivk po skupinah bom v nadaljevanju opisala tri skupine.

Neuporabniki

Za skupino je značilno, da interneta ne uporabljajo. Pri vseh naštetih dejavnostih zavzemajo izrazito negativna stališča. Znotraj povprečja, ki ni izrazito negativno in tudi ne pozitivno, najdemo le dve trditvi. To sta trditvi, ki o internetu govorita kot o sredstvu za zabavo (*zabava*) in igranje spletnih iger (*ig_iger*).

Kot smo pričakovali, najdemo med njimi večinoma mlajše otroke (stare med 9 in 11 let). Otrok, ki se uvrščajo v prvo triado, je kar 92 %. Glede na spol so enakomerno razporejeni, medtem ko jih nekoliko več prihaja s podeželja (62 %).

Internetni navdušenci

Internet uporabljajo za vse naštete dejavnosti. Torej igranje spletnih iger ne izstopa, na kar verjetno vpliva večji odstotek deklet znotraj skupine.

Med internetnimi navdušenci prevladujejo starejši otroci (92 %). Za petino več je deklet (39 %; 61 %). Glede na to, da so v to skupino uvrščeni uporabniki, ki internet uporabljajo za zelo širok spekter dejavnosti, je večji odstotek starejših pričakovan, saj s starostjo narašča tudi spretnost pri uporabi.

Občasni uporabniki

Za občasne uporabnike velja, da nobene od naštetih dejavnosti izrazito ne uporabljajo oz. zapostavljajo. Vse ocene se gibljejo na ravni skupnega povprečja. Nekoliko izstopata le dve dejavnosti, ki pa sta že sicer med bolj priljubljeni. Internet večkrat uporabljajo za iskanje informacij, povezanih s šolo in za ohranjanje stikov z medsebojnim dopisovanjem.

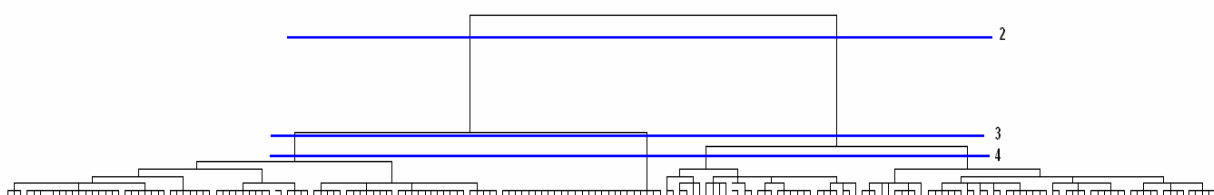
Znotraj skupine najdemo enakomerno razporeditev po spolu in starosti.

5.6.2 Sklop B – Tveganja na spletu

Hierarhično razvrščanje v skupine po Wardovi metodi

Postopek razvrščanja v skupine bom ponovila še za sklop B.

Graf 5.14: Dendogram – Sklop B

Glede na dendogram je najbolj smiselna razvrstitev sklopa B v dve skupini. Skoki pa nam kažejo na tri ali štiri skupine, zato bomo z razvrstitvijo v skupine najprej preverili, katera je najbolj smiselna.

Metoda voditeljev

Glede na razvrstitve v 2, 3 in 4 skupine sem se odločila, da za nadaljnjo obdelavo izberem razvrstitev v 3 skupine.

V tabeli je prikazano število enot v posamezni skupini. Pri štirinajstih enotah so manjkajoče spremenljivke, zato niso razvrščene.

Tabela 5.14: Število enot v posamezni skupini – Sklop B

Skupine	1	85 (46 %)
	2	29 (15 %)
	3	73 (39 %)
Skupaj		187
Manjkajoče vrednosti		14

Na podlagi tabele s povprečji posameznih skupin (Priloga C) težko interpretiramo razlike med skupinami, zato bom v spodnji tabeli razlike med skupinami prikazala z znaki, ki pomenijo velikost in smer razlike od skupnega poprečja.

Tabela 5.15: Razlike med povprečji – Sklop B

	3 skupine			
	Neizpostavljeni	Izpostavljeni	Selektivni uporabniki	Skupaj
Na spletu si rad ogledam prizore z nasilnimi vsebinami.	--	+++	-	1,96
Na spletu se pogovarjam z osebami, ki jih osebno ne poznam in so me/sem jih kontaktirala preko spleta.	---	++	+	2,16
Rad/-a igram spletno igre z nasilno vsebino.	--	+++	+	2,24
Na spletu sem že naletel na pornografske vsebine.	---	+++	-	2,77
Prek spleta me je nagovoril neznanec, ki se je želel sestati z menoj.	--	+	0	1,66
Od prijatelja sem že dobil elektronsko pošto z nasilno ali pornografsko vsebino	--	+++	-	1,81
Že se je zgodilo, da so me prijatelji ali osebe, ki me poznajo preko interneta, nadlegovali (me zmerjali, žalili).	--	++	0	1,77
Na spletu rad iščem pornografske vsebine in si jih ogledam.	---	+++	--	2,13
Na spletu sem že našel/-s informacije o samomoru, anoreksiji, različnih nezdravih dietah.	---	++	+	2,61
Prek spleta sem že nadlegoval/-a druge ljudi.	-	++	0	1,48
Na spletu sem že naletel na vsebine, ki me nagovarjajo k rasizmu in sovražnosti do drugih veroizpovedi, ras, narodnosti.	--	+	0	1,63
Večkrat se mi zgodi, da med svojo elektronsko pošto najdem sporočila oglaševalcev, ki me nagovarjajo k nakupu.	---	++	-	2,37
Že se mi je zgodilo, da so zlorabili moje osebne podatke.	0	0	0	1,34
Preko spleta večkrat snemam glasbo, filme in druge vsebine (preko torrentov, eMula).	---	+++	+++	3,49
Kadar je potrebno ali me za to prosijo posredujem svoje resnične osebne podatke.	--	+	+	1,97
Starejša oseba me je prek spleta prosila, naj se sestanem z njo.	-	+	0	1,46

Sem redne/-a uporabnik/-ca ene od spletnih skupnosti (MySpace, Netlog ...).	---	+++	++	3,50
Na svojem profilu sem objavil/-a svoje resnične osebne podatke.	---	+	++	2,45

Legenda:	
---	Povprečje vsaj za 0,8 manjše od skupnega.
--	Povprečje nad 0,5 do 0,8 manjše od skupnega.
-	Povprečje nad 0,2 do 0,5 manjše od skupnega.
0	Povprečje se od skupnega razlikuje za največ 0,2.
+	Povprečje nad 0,2 do 0,5 večje od skupnega.
++	Povprečje nad 0,5 do 0,8 večje od skupnega.
+++	Povprečje vsaj za 0,8 večje od skupnega.

Tabela 5.16: Opis skupin – Sklop B

	3 skupine			Skupaj
	Neizpostavljeni	Izpostavljeni	Selektivni uporabniki	
nas_vseb	Na spletu si ne ogledujejo nasilnih vsebin.	Na spletu si zelo radi ogledajo nasilne vsebine.	Na spletu si ne ogledujejo prizorov z nasilnimi vsebinami.	1,96
pog_neznanci	Na spletu se sploh ne pogovarjajo z neznanimi osebami.	Na spletu se občasno pogovarjajo z neznanimi osebami.	Na spletu se redko pogovarjajo z neznanimi osebami.	2,16
nasilne_igre	Ne igrajo spletnih iger z nasilno vsebino.	Zelo pogosto igrajo nasilne spletne igre.	Redko igrajo nasilne spletne igre.	2,24
pornog_vseb	Na spletu še niso naleteli na pornografske vsebine.	Na spletu so zelo pogosto naleteli na pornografske vsebine.	Na spletu še niso naleteli na pornografske vsebine.	2,77
nadleg_nezn	Na spletu jih ni nagovoril popolni neznanec, ki bi se želel sestati z njimi.	Na spletu jih redko nagovori popolni neznanec, ki bi se želel sestati z njimi.		1,66
pošta_nasvse	Od prijatelja še niso dobili elektronske pošte z nasilno ali pornografsko vsebino.	Od prijatelja zelo pogosto dobijo elektronsko pošto z nasilno ali pornografsko vsebino.	Od prijatelja še niso dobili elektronske pošte z nasilno ali pornografsko vsebino.	1,81
nadleg_prijat	Preko interneta jih še niso nadlegovali.	Preko interneta so jih že nadlegovali.		1,77
poišč_pornog	Na spletu nikoli ne iščejo pornografskih vsebin.	Na spletu pogosto iščejo pornografske vsebine.	Na spletu ne iščejo pornografskih vsebin.	2,13
inf_samom	Na spletu še nikoli niso našli informacij o samomoru, nezdravih dietah ...	Na spletu so že večkrat našli informacije o samomoru, nezdravih dietah ...	Na spletu so že našli informacije o samomoru, nezdravih dietah ...	2,61

sem_nadleg	Prek spleta še niso nadlegovali drugih ljudi.	Prek spleta so že nadlegovali druge ljudi.		1,48
rasizem	Na spletu še niso naleteli na ksenofobične vsebine.	Na spletu so že naleteli na ksenofobične vsebine.		1,63
oglas	V svoji elektronski pošti nikoli ne najdejo pošte oglaševalcev.	V svoji elektronski pošti občasno najdejo pošto oglaševalcev.	V svoji elektronski pošti ne najdejo pošte oglaševalcev.	2,37
zlorabi_pod				1,34
presnem_glas	Nikoli ne presnemavajo glasbe ali filmov.	Pogosto presnemavajo glasbo in filme.	Pogosto presnemavajo glasbo in filme.	3,49
posred_pod	Ne posredujejo svojih resničnih podatkov.	Redko posredujejo svoje resnične podatke.	Redko posredujejo svoje resnične podatke.	1,97
sest_starejšao	Starejša oseba jih preko spleta še ni prosila, naj se sestanejo z njo.	Starejša oseba jih je preko spleta že prosila naj se sestanejo z njo.		1,46
spl_skupnost	Nikoli ne uporabljajo spletnih skupnosti.	So pogosti uporabniki spletnih skupnosti.	Občasno uporabljajo spletne skupnosti.	3,50
profil_pod	Nimajo objavljenih resničnih podatkov.	Objavljenih imajo nekaj resničnih podatkov.	Objavljenih imajo več resničnih podatkov.	2,45

Analiza glede na dodatne spremenljivke

Spol

Pokaže se, da se v prvo skupino uvršča 61 % deklet in 39 % fantov. Podobno razporeditev glede na spol najdemo tudi v tretji skupini. V drugi skupini je situacija nekoliko drugačna. V drugi skupini prevladujejo fantje, teh je 83 %. Kljub temu da je odstotek visok, pa je potrebno poudariti, da je druga skupina številčno najmanjša. Glede na odstotek je večje število fantov v ostalih dveh skupinah.

Tabela 5.17: Primerjava skupin po spolu – Sklop B

		Neizpostavljeni	Izpostavljeni	Selektivni uporabniki	Skupaj
Moški	Count	33	24	28	85
	% Razvrstitev v 3 skupine	39 %	83 %	38 %	45 %
Ženski	Count	52	5	45	102
	% Razvrstitev v 3 skupine	61 %	17 %	62 %	55 %
	Count	85	29	73	187
	% Razvrstitev v 3 skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Starost

Izkaže se, da izpostavljenost tveganim vsebinam s starostjo narašča. Mlajši uporabniki niso toliko izpostavljeni, saj internet uporabljajo krajši čas, izkoristijo pa tudi manj priložnosti, ki jih internet ponuja. V skupino **izpostavljeni** in **selektivni uporabniki** pa spadajo predvsem starejši uporabniki.

Tabela 5.18: Primerjava skupin po starost – Sklop B

		Neizpostavljeni	Izpostavljeni	Selektivni uporabniki	Skupaj
Druga triada (9,10,11 let)	Count	70	5	14	89
	% Razvrstitev v 3 skupine	82 %	17 %	19 %	48 %
Tretja triada (13,14,15 let)	Count	15	24	59	98
	% Razvrstitev v 3 skupine	18 %	83 %	81 %	52 %
	Count	85	29	73	187
	% Razvrstitev v 3 skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Prebivališče

Znotraj skupin **izpostavljeni** in **selektivni uporabniki** je več otrok iz podeželja.

Tabela 5.19: Primerjava skupin glede na prebivališče – Sklop B

		Neizpostavljeni	Izpostavljeni	Selektivni uporabniki	Skupaj
Mesto	Count	45	10	28	83
	% Razvrstitev v 3 skupine	53 %	34 %	38 %	44 %
Podeželje	Count	40	19	45	104
	% Razvrstitev v 3 skupine	47 %	66 %	62 %	56 %
	Count	85	29	73	187
	% Razvrstitev v 3 skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Opis skupin

Neizpostavljeni

Skupina je do vseh navedenih tveganj, ki se lahko pojavijo pri rabi interneta, opredeljena negativno. To pomeni, da so otroci znotraj te skupine najmanj izpostavljeni spletnim tveganjem. V skupino spadajo predvsem mlajši uporabniki (stari od 9 do 11

let), nekoliko več je uporabnic (61 %) kot uporabnikov (39 %). Glede na prebivališče so enakomerno razporejeni. Razvrstitev je smiselna, saj za mlajše uporabnike velja, da splet uporabljajo bolj zadržano kot starejši. Za dekleta navadno velja, da na spletu ne iščejo pornografskih ali nasilnih vsebin in so zaradi tega temu tudi manj izpostavljene kot fantje, ki so jim v času odraščanja tovrstne vsebine zanimive in zabavne. Uporabnice so nekoliko bolj nagnjene k uporabi klepetalnic in spletnih skupnosti oz. navezovanju in ohranjanju stikov s prijatelji in znanci. V razvrstitvi povprečij se pokaže, da se odgovori pri trditvah, ki se navezujejo na kontakte, bolj kot ostale trditve nagibajo k skupnim povprečjem. Tako lahko rečemo, da so uvrščeni v to skupino tveganjem niso posebej izpostavljeni, izpostavimo lahko le kontaktna tveganja, ki manj izrazito kot ostale ocene negativno odstopajo od skupnega povprečja.

Izpostavljeni

V drugi skupini prevladujejo starejši fantje (druga triada), nekaj več jih je s podeželja. To so fantje, ki so večji uporabe interneta in ga izkoriščajo za najrazličnejše dejavnosti. Zaradi širokega spektra uporabe pa je tudi izpostavljenost tveganjem višja. Pri razvrščanju se izkaže, da so izpostavljeni vsem navedenim tveganjem, še posebej agresivnim, spolnim in vrednotnim. Sami priznajo, da si radi ogledajo nasilne vsebine, da zelo pogosto igrajo nasilne igre, ter da jih zanimajo tudi pornografske vsebine. Najdene slike in video posnetke pa si izmenjujejo po elektronski pošti. So tudi uporabniki spletnih skupnosti, kjer objavljajo svoje resnične osebne podatke. Preko spleta nadlegujejo druge uporabnike, žrtve pa so tudi sami. Uvrščeni v drugo skupino so pri uporabi interneta nenehno soočeni z najrazličnejšimi tveganji.

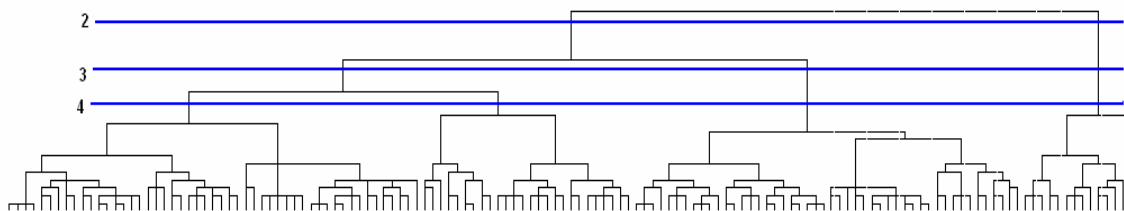
Selektivni uporabniki

Med varne uporabnike spadajo starejši, v nekoliko večji meri uporabnice kot uporabniki (62 %; 38 %). Za njih je značilno, da splet uporabljajo premišljeno, saj ni zaznati izrazitih odstopanj od skupnih povprečij. Najizrazitejše odstopanje se pokaže pri trditvi *Pogosto presnemavam filme in glasbo in druge vsebine*, kar kaže na slabo seznanjenost z avtorskimi pravicami in računalniškim piratstvom. So uporabniki spletnih skupnosti, kjer tvegajo s posredovanjem resničnih osebnih podatkov in klepetanjem z osebami, ki jih osebno ne poznajo. Med selektivne uporabnike spadajo starejši uporabniki, ki internet uporabljajo nekoliko bolj preudarno kot **Izpostavljeni** in se osredotočajo na točno določene dejavnosti.

5.6.3 Sklop C – Varnost na internetu

V tretjem sklopu me je zanimalo, kako starši in otroci skrbijo za varnost na internetu.

Graf 5.15: Dendogram – Sklop C

V dendogramu se nakazujejo tri smiselne razvrstitve – 2, 3 ali 4 skupine. Glede na razvrstitve sem se odločila za tri skupine.

Tabela 5.20: Število enot v posamezni skupini – Sklop C

Skupina	1	38 (27%)
	2	35 (25%)
	3	66 (48%)
Skupaj		139
Manjkajoče vrednosti		62

Na podlagi tabele s povprečji posameznih skupin (Priloga D) težko interpretiramo razlike med skupinami, zato bom v spodnji tabeli razlike med skupinami prikazala z znaki, ki pomenijo velikost in smer razlike od skupnega povprečja.

Tabela 5.21: Razlike med povprečji skupin – Sklop C

	Skupine			
	Nadzorovani	Izrazito samostojni	Samostojni	Skupaj
Ko uporabljam računalnik, je vedno prisoten eden od staršev.	+	0	-	1,71
Imam svoj osebni računalnik.	---	+++	+	3,26
Dostop do svojega računalnika imam omejen z geslom.	-	+++	-	2,27
Na internetu lahko preživim samo omejeno količino časa.	++	--	0	2,69
Imamo skupni računalnik, ki ga uporabljamo vsi v gospodinjstvu.	+++	0	--	2,53
Moji starši me velikokrat podučijo o uporabi spleta.	+	--	0	2,23
Starši nikoli ne uporabljajo računalnika.	0	0	0	1,88
Moji starši vedo, da imam ustvarjen profil na eni od spletnih skupnosti (Netlog, MySpace ...).	0	+	0	3,42
Starši so mi prepovedali sestajati se z	+++	---	0	3,11

osebami, ki jih ne poznam.				
Na računalniku imam nameščeno opremo, ki spremlja moje aktivnosti na spletu.	0	+	-	1,69
Prek spleta lahko kupujem različne stvari.	+	+++	-	2,24
Starši so mi prepovedali dajati osebne podatke drugim osebam.	+++	---	0	2,95
V šoli smo se učili, kako varno uporabljali splet.	0	0	0	2,67
Starši so mi prepovedali uporabo Instant Messengeraj.	++	0	-	1,58
Na spletu lahko dostopam samo do nekaterih spletnih strani.	+++	--	-	2,06
Starši redno spremljajo, kaj počnem za računalnikom.	+++	--	-	1,89

Legenda:	
---	Povprečje vsaj za 0,8 manjše od skupnega.
--	Povprečje nad 0,5 do 0,8 manjše od skupnega.
-	Povprečje nad 0,2 za 0,5 manjše od skupnega.
0	Povprečje se od skupnega razlikuje za največ 0,2.
+	Povprečje nad 0,2 do 0,5 večje od skupnega.
++	Povprečje nad 0,5 do 0,8 večje od skupnega.
+++	Povprečje vsaj za 0,8 večje od skupnega.

Tabela 5.22: Opis skupin – Sklop C

	Skupine			
	Nadzorovani	Izrazito samostojni	Samostojni	Skupaj
pris_starš	Računalnik uporabljajo v prisotnosti staršev.		Starši ob uporabni niso prisotni.	1,71
os_rač	Nimajo svojega osebnega računalnika.	Imajo svoj osebni računalnik.		3,26
geslo		Dostop do računalnika imajo omejen z geslom.	Dostopa do računalnika nimajo omejenega z geslom.	2,27
om_čas	Na internetu lahko preživijo samo omejeno količino časa.	Nimajo časovno omejene rabe računalnika.		2,69
skup_rač	V gospodinjstvu imajo skupni računalnik.		Nimajo skupnega računalnika.	2,53
pod_starš		Starši jih ne podučijo o uporabi spleta.		2,23
starš_neup				1,88
spl_skup				3,42
prep_sest	Starši so jim prepovedali sestajanje z neznanimi osebam.	Starši jim niso prepovedali sestajanja z neznanimi osebam.		3,11
prog_oprema				1,69
kupujem		Preko spleta lahko		2,24

		kupujejo različne stvari.		
prep_ospod	Starši so jim prepovedali dajati osebne podatke drugim osebam.	Starši jim niso prepovedali dajati osebne podatke drugim osebam.		2,95
šola_upor				2,67
prep_msn	Starši so jim prepovedali uporabo MSN-ja.		Starši jim ne omejujejo uporabe MSN-ja.	1,58
int_omejen	Na spletu lahko dostopajo samo do nekaterih spletnih strani.	Na spletu lahko dostopajo do večine spletnih strani.	Na spletu nimajo omejenega dostopa do spletnih strani.	2,06
starš_spre m	Starši redno spremljajo, kaj počnejo za računalnikom.	Starši ne spremljajo kaj počnejo za računalnikom.	Starši ne spremljajo, kaj počnejo za računalnikom.	1,89

Analiza glede na dodatne spremenljivke

Spol

Znotraj vseh treh skupin prevladuje eden od spolov. Dekleta starši bolj nadzirajo in jim podajajo več pravil, zato so tudi znotraj skupine **nadzorovani** bolj zastopane. **Izrazito samostojni** so predvsem fantje. Skupina, ki se posebej ne nagiba ne v smer pretiranega nadzora niti v smer pretirane samostojnosti, je opredeljena kot **samostojni**. Zastopanost med spoloma je skoraj enaka, nekoliko več je deklet.

Tabela 5.23: Primerjava skupin po spolu – Sklop C

		Nadzorovani	Izrazito samostojni	Samostojni	Skupaj
Moški	Count	12	27	31	70
	% Razvrstitev v 3 skupine	32 %	77 %	47 %	50 %
Ženski	Count	26	8	35	69
	% Razvrstitev v 3 skupine	68 %	23 %	53 %	50 %
	Count	38	35	66	139
	% Razvrstitev v 3 skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Starost

Pričakovano je med **nadzorovanimi** več mlajših uporabnikov, a bi jih glede na omejitve pričakovala še več. V ostalih dveh skupinah so močneje zastopani starejših uporabnikov.

Tabela 5.24: Primerjava skupin po starosti – Sklop C

		Nadzorovani	Izrazito samostojni	Samostojni	Skupaj
Druga triada	Count	22	9	22	53

(9, 10, 11 let)	% Razvrstitev v 3 skupine	58 %	26 %	33 %	38 %
Tretja triada (13, 14, 15 let)	Count	16	26	44	86
	% Razvrstitev v 3 skupine	42 %	74 %	67 %	62 %
	Count	38	35	66	139
	% Razvrstitev v 3 skupine	100,0 %	100 %	100 %	100 %

Prebivališče

Glede na prebivališče ni opaziti značilnih razlik znotraj skupin.

Tabela 5.25: Primerjava skupin glede na prebivališče – Sklop C

		Nadzorovani	Izrazito samostojni	Samostojni	Skupaj
Mesto	Count	17	15	33	65
	% Razvrstitev v 3 skupine	45 %	43 %	50 %	47 %
Podeželje	Count	21	20	33	74
	% Razvrstitev v 3 skupine	55 %	57 %	50 %	53 %
	Count	38	35	66	139
	% Razvrstitev v 3 skupine	100 %	100 %	100 %	100 %

Opis skupin

Nadzorovani

V prvo skupino spadajo otroci iz druge in tretje triade, nekoliko več je mlajših. Več je deklet (68 %) kot fantov. Otrokom iz prve skupine starši omejujejo uporabo interneta. V gospodinjstvu imajo skupni računalnik, zato starši otroke lažje nadzirajo med rabo in kontrolirajo upoštevanje časovnih omejitev. Starši so jim prepovedali ogledovanje nekaterih spletnih strani, prepovedali so jim posredovanje osebnih informacij, ne smejo se sestajati z osebami, ki jih ne poznajo, nekateri pa imajo prepovedano tudi uporabo Instant Messengerja. Nekatero otroke starši nadzirajo tudi do te mere, da so med rabo interneta vedno prisotni. Glede na to, da se v to skupino uvršča več deklet kot fantov, lahko rečemo, da so dekleta bolj nadzorovana glede rabe interneta. Zastavi pa se tudi vprašanje, ali so bili fantje pri odgovarjanju manj iskreni kot dekleta in imajo tudi oni več omejitev, kot so pripravljeni priznati. Ali pa jim starši pri uporabi tehnologij res nekoliko bolj zaupajo kot dekletom.

Izrazito samostojni

Med izrazito samostojne uporabnike spadajo anketiranci iz tretje triade. Glede na spol je več fantov (77 %). Pri rabi interneta jim starši ne postavljajo pravil, večinoma imajo svoje osebne računalnike, ki jih sami zaklepajo z geslom. So izkušeni uporabniki, ki večkrat kot ostali preko spleta tudi nakupujejo.

Samostojni

V zadnjo skupino spadajo starejši anketiranci, v večji meri dekleta. Glede rabe interneta nimajo posebnih omejitev. Imajo svoj računalnik, pri uporabi starši niso prisotni. Do ostalih omejitev pa nimajo posebej pozitivnega ali negativnega odnosa.

5.7 POZNAVANJE IKT IZRAZOV

V zadnjem delu vprašalnika me je zanimalo, koliko so otroci seznanjeni z različnimi izrazi, ki se uporabljajo v povezavi z informacijsko-komunikacijskimi tehnologijami.

- **Ribarjenje (kraja identitete)**

Tretjina vprašanih bi pojem brez težav razložila, tretjina ne ve, kaj pojem pomeni, ostala tretjina vprašanih pa ni povsem prepričana, kaj pojem pomeni oziroma je zanj že slišala, a ga ne zna razložiti. Fantje so s pojmom bolje seznanjeni kot dekleta. S pojmom so bolje seznanjeni starejši otroci, med mlajšimi jih nekaj več kot polovica ne ve, kaj pojem pomeni.

- **Piškotki ('cookies')**

Presenetljivo veliko otrok bi brez težav razložilo pojem. Pojavi se vprašanje, če so pojem razumeli v pravilnem kontekstu. Rezultate je zaradi tega potrebno interpretirati nekoliko zadržano. 44 % otrok bi pojem brez težav razložilo, več je fantov (60 %). S pojmom so bolje seznanjeni starejši otroci. Brez težav bi pojem razložila polovica otrok iz druge triade, medtem ko 38 % otrok iz prve triade pojma ne pozna.

- **Spam**

Na splošno je pojem slabo znan. Nekaj manj kot polovica vseh otrok namreč ne ve, kaj pomeni. Brez težav bi ga razložil vsak peti. Izkaže se, da pojem razume več fantov. Kar dve od treh deklet ne ve, kaj pojem pomeni; ravno toliko je mlajših otrok iz prve triade, ki pojma ne znajo razložiti.

- **Spyware**

Skoraj polovica otrok ne ve, kaj pojem pomeni. Pojem bi brez težav razložil vsak peti vprašani. Petina otrok je za pojem že slišala, a ga ne zna razložiti oziroma niso prepričani, kaj pomeni. Ponovno se izkaže, da so fantje boljši poznavalci programske opreme. Nekaj več kot 33 % bi jih pojem brez težav razložila, medtem ko 66 % ne ve, kaj pojem pomeni. Tudi v tem primeru se izkaže, da poznavanje programskih in drugih informacijsko-komunikacijskih pojmov s starostjo narašča.

- **Antivirusni program**

Lahko trdim, da je antivirusni program eden najbolj znanih programskih orodij med otroki. 66 % otrok bi brez težav razložilo, kaj pojem pomeni. Z njim ni seznanjen

vsak peti. Pojem razume 69 % fantov in 44 % deklet. Glede na starost ni značilnih razlik, kar pomeni, da pojem dokaj dobro poznajo tudi mlajši uporabniki interneta.

- **Požarni zid**

S pojmom je seznanjenih 44% uporabnikov, 10% pa pojma ne pozna. Ponovno se pokaže razlika med dekleti in fanti, saj pojem pozna 60 % fantov, med dekleti pa je odstotek za polovico nižji. Tudi glede na starost se pokažejo značilne razlike. Več kot polovica starejših otrok bi pojem brez težav razložila, med mlajšimi pa je takšnih za polovico manj.

- **Filtriranje vsebin**

Filtriranje vsebin pozna polovica vseh vprašanih otrok. Filtriranje je znano predvsem med starejšimi dečki.

- **Računalniško piratstvo**

Z računalniškimi piratstvom je seznanjena tretjina otrok. Tretjina pojma ne pozna dovolj dobro, ostali so za pojem že slišali, a niso povsem prepričani, kaj pomeni. Dekleta pojem veliko slabše razumejo kot fantje, saj je med njimi skoraj polovica takšnih, ki zanj še ni slišala. Tudi za računalniško piratstvo lahko rečem, da ga mlajši uporabniki poznajo slabše kot starejši.

- **Avtorsko pravo**

Kar 40 % otrok ne ve, kaj je avtorsko pravo. Ponovno se izkaže, da so z izrazom slabše seznanjena dekleta. Pojma nebi znala razložiti polovica vprašanih deklet, med fanti je takšnih za polovico manj. Razlika pri opredeljevanju med mlajšimi in starejšimi je spet izrazita.

Na splošno lahko rečem, da je razumevanje pojmov slabo. Večina pojme dokaj slabo pozna. Opazne so velike razlike med spoloma in med starostnima skupinama. Fantje pojme poznajo, kar sovpada z njihovim večjim zanimanjem za tehnologijo. Znanje s starostjo narašča. Mlajši otroci pojmov večinoma ne poznajo, razložiti jih zna le peščica. Pokaže se slabo razumevanje varnostne programske opreme, ki pa bi marsikateremu uporabniku omogočila varnejšo in brezskrbno rabo interneta.

5.8 KOGA OBVESTITI OB NAVEDENIH DOGODKIH?

V zadnjem sklopu vprašalnika so otroci odgovarjali na vprašanje, koga bi obvestili o neprijetnih dogodkih, ki se jim lahko pripetijo pri uporabi računalnika in interneta. Možni odgovori so bili: obvestil bi starše, obvestil bi prijatelja, obvestil bi policijo ali katero drugo ustanovo, obvestil ne bi nikogar, drugo (navedite sami).

- **Ob tehničnih težavah z računalnikom**, ki zahtevajo strokovno pomoč, bi največ otrok (82 %) za pomoč prosilo svoje starše. Med mlajšimi je odstotek še višji. Nekateri starejši uporabniki pa so navedli tudi pooblaščen servis. Izkaže se, da je med fanti nekoliko več takšnih, ki ne bi nikogar obvestili, težave bi poskusili rešiti sami.
- **Pri iskanju informacij, ki jih je teže najti**, bi se polovica otrok obrnila na svoje starše, nekaj več kot tretjina pa bi za pomoč prosila svoje prijatelje. Med spoloma ni značilnih razlik. Razlika je opazna med mlajšimi in starejšimi uporabniki. Mlajši bi se v večji meri obrnili na svoje starše (74 %), medtem ko bi starejši za pomoč raje prosili svoje prijatelje (39 %) ali pa ne bi obvestili nikogar (19 %). Težave bi reševali sami.
- **Če bi nekdo zlorabil njihove osebne podatke**, bi dve tretjini otrok obvestilo svoje starše, petina pa bi se obrnila na policijo ali katero drugo ustanovo. Mlajši bi tudi v tem primeru najraje obvestili svoje starše, četrtnina starejših otrok pa navaja tudi policijo ali drugo ustanovo.
- **V primeru, da bi jih preko spleta nagovorila neznana starejša oseba in jih spodbujala k neprimernim dejanjem**, bi nekaj več kot polovica otrok obvestila svoje starše, nekaj manj kot petina prijatelje, ravno toliko pa tudi katero od pooblaščenih ustanov. Za mlajše še posebej velja, da v veliki meri navajajo starše (81 %), starejši pa se obrnejo tudi na svoje prijatelje – nekaj manj kot tretjina.
- **Kadar na spletu naletijo na nasilne ali pornografske vsebine**, manj kot polovica otrok obvesti svoje starše, tretjina ne obvesti nikogar, nekaj manj kot petina otrok pa to sporoči svojim prijateljem. Značilne so razlike med spoloma, saj so fantje tisti, ki o omenjenem dogodku največkrat ne bi obvestili nikogar (40 %). Dekleta se za navedene vsebine zanimajo manj kot fantje in jih navadno tudi bolj pretresejo, zato se v večji meri obračajo na starše ali na katero od prijateljic.

- **V primeru, da bi jih preko spleta nekdo zmerjal in nadlegoval,** se 62 % otrok obrne na starše, 18 % pa na svoje prijatelje. Med spoloma ni značilnih razlik, pojavijo se med starostnima skupinama. Mlajši otroci bi se ob navedenem dogodku skoraj gotovo obrnili na svoje starše, medtem ko bi starejši nevšečnosti reševali sami ali s pomočjo prijateljev.

Otroci najbolj zaupajo svojim staršem. Zaupajo jim svoje težave in jih z njimi tudi rešujejo. Sčasoma pa starši, še posebej v času pubertete, postanejo avtoriteta, ki postavlja nerazumljiva pravila in omejitve, pa tudi otroci postanejo bolj samostojni. To pomeni, da se starejši otroci na starše vedno manj obračajo, svoje zaupnike iščejo raje med prijatelji. Razumejo tudi, kateri dogodki zahtevajo pozornost katere od pooblaščenih institucij, npr. policije.

6 ZAKLJUČEK

Internet je del vsakdanjega življenja in njegovi rabi se je nemogoče izogniti. Skoraj vsak ima doma dostop do interneta. Dejavnosti, ki so bile v preteklosti omejene na konkretne prostore, se danes selijo na splet. Virtualno lahko nakupujemo, uporabljamo spletno bančništvo, na daljavo oz. preko spleta se lahko šolamo, preko video konferenc tudi vodimo poslovne sestanke. Glede ne vse prednosti, ki nam jih ponuja spletno okolje bi morali biti pravzaprav zadovoljni, da se naši otroci že zgodaj »priklopijo« na internet. Ugotovila sem, da nekateri otroci svoje prve spletne stopinje prehodijo res že zelo zgodaj; celo preden sedejo v šolske klopi. V prihodnosti bo takšnih otrok še več. Danes morajo za varno rabo interneta med predšolskimi otroki poskrbeti njihovi starši ali pa starejši bratje in sestre. Kaže, da bomo morali v prihodnje jezikovnim tečajem in glasbeni šoli, dodati še šolo varne rabe interneta za predšolske otroke.

V svoji raziskavi sem izluščila tri vrste uporabnikov. Na kratko jih bom predstavila v spodnji tabeli. Pri razvrščanju v skupine so se pri vsaki dimenziji (dejavnosti, tveganja, varnost) pojavile tri izrazite skupine.

Tabela 6.1: Tipi uporabnikov interneta

	DEJAVNOSTI	TVEGANJA	VARNOST
ZAČETNIKI	<i>Neuporabniki</i>	<i>Neizpostavljeni</i>	<i>Nadzorovani</i>
	Mlajši otroci Igranje spletnih iger Za zabavo	Mlajši otroci Dekleta Kontaktna tveganja	Mlajši, dekleta Nadzor staršev
INTERNETNI NAVDUŠENCI	<i>Internetni navdušenci</i>	<i>Izpostavljeni</i>	<i>Izrazito samostojni</i>
	Starejši otroci Vse dejavnosti	Starejši fantje Vešči uporabe Izpostavljeni vsem vrstam tveganja	Starejši otroci Nimajo omejitev
SELEKTIVNI UPORABNIKI	<i>Občasni uporabniki</i>	<i>Selektivni uporabniki</i>	<i>Samostojni</i>
	Ohranjanje stikov Iskanje informacij za šolo	Starejši otroci Dekleta Premišljeno uporabljajo splet	Nimajo omejitev Dekleta

Otroke lahko razvrstimo v tri skupine. Med **začetnike** spadajo mlajši otroci (stari med 9 in 11 let). Internet vidijo kot sredstvo zabave, uporabljajo ga predvsem za igranje spletnih iger. Dekleta v večji meri kot fantje sodelujejo tudi v spletnih skupnostih,

zaradi česar so nekoliko bolj izpostavljena kontaktnim tveganjem (več jih je že bilo izpostavljenih spletnemu nadlegovanju). Otroke v tej skupini starši nekoliko bolj nadzirajo.

Starejši otroci (stari med 13 in 15 let) so se razvrstili v dve skupini, ki se razlikujeta glede na to, kako uporabljajo splet. V prvo skupino, ki sem jo poimenovala **internetni navdušenci**, se uvrščajo tisti, ki se na internetu navdušujejo nad zelo širokim spektrom dejavnosti. Internet uporabljajo tako za zabavo kot tudi za informiranje in komuniciranje z drugimi. Nekateri ustvarjajo tudi lastne vsebine (spletne strani, blogi, sodelujejo v forumih). Zaradi tega so izpostavljeni tudi več različnim tveganjem.

V drugo skupino (**selektivni uporabniki**) prav tako spadajo starejši otroci (nekaj več je deklet). Pri rabi nimajo posebnih omejitev. Svoje aktivnosti na spletu premišljeno izbirajo. Uporabljajo ga predvsem za ohranjanje stikov s sovrstniki in iskanje informacij, ki jih potrebujejo za šolo.

Vidimo, da se način rabe med mlajšimi ne razlikuje, medtem ko so med starejšimi otroki vidne značilne razlike. Nastaneta dva tipa uporabnikov. Prvi so bolj večji dela z računalnikom in izkoriščajo večji spekter spletnih priložnosti, toda zato so bolj izpostavljeni spletnim tveganjem. Drugi svoje spletne aktivnosti preudarno izbirajo, torej spletnim tveganjem niso izpostavljeni v tolikšni meri. V prvo skupino se uvršča več fantov, v drugo več deklet. Zanimivo so starši v odnosu do deklet bolj zaščitniški. Zato naj bi bil internet za dekleta varnejši. Že zgodaj jih naučijo pravil in moralne odgovornost, ki jo zahteva internet. Toda to ne pomeni, da jih omejujejo in zaradi tega ne znajo izkoristiti vseh priložnosti, ki jih internet ponuja. Nasprotno. Ko sem primerjala spletne dejavnosti med spoloma sem opazila, da dekleta za fante ne zaostajajo. Sklepam lahko, da na razvoj navad pri rabi interneta med starejšimi otroki močno vpliva nadzor, ki so ga bili deležni, ko so se na internet komaj privajali.

Splet pravzaprav ni nevaren, zaskrbljujoče je to, da se premalo posvečamo svojim otrokom in njihovim prvim korakom v virtualnem svetu. Ko otroka učimo novih aktivnosti, kot je npr. vožnja s kolesom, je eden od staršev vedno prisoten. Ko otrok prvič sede za računalnik je največkrat sam. Starši sicer radi postavljajo pravila, ki se jih naj bi otrok držal. A so ta včasih zanj nerazumljiva. Otroci pojma škodljivo vedno ne dojemajo tako kot njihovi starši. Nasilne igre so škodljive, kot so škodljivi nasilni prizori na televiziji. Otroke pošljemo spat, ko se ti problematični filmi začnejo. Pa popoldne, ko ostanejo sami doma? Takrat se jim odprejo vrata v grozljivi svet. Starši bi

morali biti bolj dejavni v trenutkih, ko njihov otrok spoznava internet. Izobraževalne institucije, od katerih večina staršev pričakuje preveč, so velikokrat že (pre)pozne.

Sigmund Freud je ugotovil, da so za osebnostni razvoj ključnega pomena otrokova prva leta življenja, zato je kakovost prvih izkušenj izrednega pomembna (Thomson 1994). Otroci se razvijajo, ponotranjijo čustva in doživljanja do svojega petega leta starosti. V tem času so za dražljaje, ki jih prejemajo iz okolja, med drugim tudi s spleta, najbolj dojemljivi.

Zakaj so otroci prepuščeni sami sebi? Takšen je sodobni slog življenja. Starši morajo, da bi lahko preživel, vedno več delati, svoje otroke pa puščajo same doma. Aktivnosti, ki jih počnejo za zaprtimi stenami, se staršem zdijo veliko manj nevarne kot pa igranje na ulici ali na bližnjem igrišču. Minili so časi, ko se je iz igrišča slišal brezskrben otroški smeh in brcanje žoge. Otroci danes raje sedejo za računalnik in se igrajo na spletu. Pretirano gledanje televizije in sedenje za računalnikom pa lahko povzroči: zaprtost, asocialnost, agresivnost, slabo verbalno sposobnost, negativno lahko vpliva tudi na fizični razvoj otroka.

Hoditi po srednji poti, je v življenju velikokrat težko. Otroci se v svoji zgodnji mladosti še ne zavedajo, kaj je dobro zadnje in kdaj je česa preveč in postane škodljivo. To velja tudi za internet. Pomembno je, da otrokom v zgodnji mladosti priučimo vrednote in znanje, ki jim bo pomagalo, da se bodo laže znašli med priložnostmi in tveganji, ki jim jih prinaša internet. Kaže, da bo ta naloga sčasoma postala nekoliko lažja – na pot starševstva namreč stopajo mladi, ki so se z internetom seznanili že kot mladostniki in se zaradi tega zavedajo njegovega pomena pa tudi tveganj, ki jih prinaša.

LITERATURA

1. Bardone-Cone, Anna M. in Kamila M Cass. 2007. What does viewing a pro-anorexia website do? An experimental examination of website exposure and moderating effects. *International Journal of Eating Disorders* 40 (6): 537–548. Dostopno prek: http://www.columbiamissourian.com/media/multimedia/2009/02/06/media/Archive__/_img/bardone%20study.pdf (8. marec 2010).
2. Boyd, Danah. 2007. Why youth (heart) social networking sites: The role of networked publics in teenage social life. V *McArthur foundation series on digital learning – Youth, Identity and Digital Media Volume*, ur. David Buckingham, 119–142. Cambridge, MA: MIT Press.
3. --- in Nicole B. Ellison. 2008. Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication* (13): 210–230. Dostopno prek: http://www.webdialogues.net/cs/cdcnew_medialibrary/download/dlib/1065/Social%20Nework%20Sites%20%20Definition,%20History.pdf?x-r=pcfile_d (8. marec 2010).
4. Bratuša, Tomaž. 2007. Varnost za telebane: kraja identitet. *Moj mikro*, 1. januar. Dostopno prek: http://www.mojmikro.si/prezivet/varnost/varnost_za_telebane_kraja_identitete (8. marec 2010).
5. Brečko, Barbara. 2009. *Eurostat 2008: Primerjava Slovenije z EU*. Ljubljana: FDV.
6. *Bussines Software Alliance*. Dostopno prek: <http://www.bsa.org/> (8. marec 2010).
7. Cassell, Justine in Mag Cramer. 2008. High tech or high risk: Moral panics about girls online. V *Digital youth, innovation and the unexpected*, ur. Tara McPherson, 53–75. Cambridge, MA: The MIT press.

8. Churchill, Gilbert A. 1999. *Marketing research: methodological foundations*. Forth Worth, The Dryden Press: Harcourt Brace College Publishers.
9. European Commission. 2004. *Eurobarometer survey – Illegal and harmful content on the internet. EU-25 comparative highlights*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/cceb/2004/ebs_203_comp_high.pdf (8. marec 2010).
10. --- 2006. *Mediapro - The Appropriation of New Media by Youth*. Dostopno prek: <http://www.mediapro.org/publications/finalreport.pdf> (8. marec 2010).
11. --- 2007. *Eurobarometer survey – Safer internet for children. Qualitative study in 29 european countries, summary report*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/quali/ql_safer_internet_summary.pdf (8. marec 2010).
12. --- 2008. *Eurobarometer survey – Toward a safer use of internet for children in the EU – a parents' perspective*. Dostopno prek: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_248_en.pdf (8. marec 2010).
13. *EU Kids Online*. Dostopno prek: <http://www.lse.ac.uk/collections/EUKidsOnline/> (8. marec 2010).
14. Hasebrink, Uwe, Sonia Livingstone, Leslie Haddon. 2008. *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. London: EU Kids Online (Deliverable D3.2). London: EU Kids Online. Dostopno prek: http://www.lse.ac.uk/collections/EUKidsOnline/Reports/D3.2_ISBN.pdf (8. marec 2010).
15. --- in Kjartan Olafsson, ur. 2009. *Comparing children's online opportunities and risks across Europe: Cross-national comparisons for EU Kids Online*. Second edition. LSE, London: EU Kids Online. Dostopno prek: www.eukidsonline.net (8. marec 2010).

16. iProm.si. 2009. *Spletne skupnosti uporablja 35 odstotkov slovenskih uporabnikov spleta*. Dostopno prek: <http://www.iprom.si/news/1470/25/Spletne-skupnosti-uporablja-35-odstotkov-slovenskih-uporabnikov-spleta.html> (8. marec 2010).

17. Jakopič, Kaja. 2005. Boj proti sovraštvu na medmrežju ali boj z mlini na veter. *Media Watch, november*. Dostopno prek: <http://mediawatch.mirovni-institut.si/bilten/seznam/24/mwatch/> (8. marec 2010).

18. Kirwil, Lucyna, Maialen Garmendia, Carmelo Garitaonandia in Gemma Martínez. 2010. Parental mediation. V *Kids Online: Opportunities and risks for children*, ur. Sonia Livingstone in Leslie Haddon, 199–216. London: The Policy Press.

19. Lampe, Cliff, Nicole Elison in Charles Steinfield. 2006. A Face(book) in the Crowd: Social Searching vs. Social Browsign. V *CSCW'06: Proceedings of the 2006 20th anniversary conference on Computer supported cooperative work*, 167–170. New York: ACM Press. Dostopno prek: https://www.msu.edu/~nellison/lampe_et_al_2006.pdf (8. marec 2010).

20. Livingstone Sonia in Magdalena Bober. 2005. *UK Children go online: final report of key project findings*. London: LSE research online. Dostopno prek: http://eprints.lse.ac.uk/399/1/UKCGO_Final_report.pdf (8. marec 2010)

21. --- in Ellen Helsper. 2007. *Gradiations in digital inclusion: Children, young people and Digital divide*. *New media & society* 9 (4): 671–696. London: SAGE Publications. Dostopno prek: [http://eprints.lse.ac.uk/2768/1/Gradiations_in_digital_inclusion_\(LSERO\).pdf](http://eprints.lse.ac.uk/2768/1/Gradiations_in_digital_inclusion_(LSERO).pdf) (8. marec 2010).

22. --- 2008. *Taking risky opportunities in youthful content creation: teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression*. *New media & society*. London: SAGE Publications.

23. --- in Leslie Haddon. 2009. *EU Kids Online: Final report*. London: LSE.

24. Lobe, Bojana, Katia Segers in Liza Tsaliki. 2010. The role of parental mediation in explaining cross-national variation in the experience of children's online risk. V *Kids Online: Opportunities and risks for children*, ur. Sonia Livingstone in Leslie Haddon, 173–186. The Policy Press, London.
25. *Moj mikro*. Dostopno prek: <http://www.mojmikro.si/> (8. marec 2010).
26. Oblinger, Diana G. in James L. Oblinger. 2005. *Educating the net generation*. North Carolina: Educase. Dostopno prek: <http://net.educause.edu/ir/library/pdf/pub7101.pdf> (8. marec 2010).
27. *Safe.si*. Dostopno prek: <http://www.safe.si/> (8. marec 2010).
28. Skrt, Radoš. 2007. Spam, sveta vladar. *Moj mikro*, 1. januar. Dostopno prek: http://www.mojmikro.si/prezivet/varnost/spam_sveta_vladar (8. januar 2010).
29. Staksrud, Elizabeth, Sonia Livingstone, Leslie Haddon in Kjartan Ólafsson. 2009. *What Do We Know About Children's Use of Online Technologies? A Report on Data Availability and Research Gaps in Europe (2nd edition)*. LSE, London: EU Kids Online. Dostopno prek www.eukidsonline.net (8. marec 2010).
30. --- 2010. Problematic conduct: juvenile delinquency on the internet. V *Kids Online: Opportunities and risks for children*, ur. Sonia Livingstone in Leslie Haddon, 147–158. London: The Policy Press.
31. *Statistični urad Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/> (8. marec 2010).
32. Šalomon, Špela. 2009. Sam svoj varnostnik. *Moj mikro*, 29. september. Dostopno prek: http://www.mojmikro.si/v_praksi/naredi_sam/sam_svoj_varnostnik (8. marec 2010).

33. Tsatsou, Panayiota, Pille Pruulmann-Vengerfaldt in Maria Francesca Murru. 2010. Digital Divides. *V Kids Online: Opportunities and risks for children*, ur. Sonia Livingstone in Leslie Haddon, 107–134 . London: The Policy Press.
34. Vehovar, Vasja in Tina Zupanič. 2006. *PC in mobilna raba interneta*. Ljubljana: FDV.
35. Vehovar, Vasja in Barbara N. Brečko. 2007. *Uporaba interneta 2007*. Ljubljana: FDV.
36. Vehovar, Vasja in Andreja Pestotnik. 2009. *Letno poročilo Spletno oko 2007-2009*. Ljubljana: FDV.
37. Wolak, Janis, Kimberly Mitchell in David Finkelhor. 2006. *Online victimization of youth: five years later*. Washington: National center for missing and exploited children. Dostopno prek: <http://www.unh.edu/ccrc/pdf/CV138.pdf> (8. marec 2010).
38. Wold, Thomas, Elena Aristodemou, Elza Dunkels in Yiannis Laouris. 2009. Inappropriate content. *V Kids Online: Opportunities and risks for children*, ur. Sonia Livingstone in Leslie Haddon, 135–146. London: The Policy Press.

PRILOGE

PRILOGA A: VPRAŠALNIK

OTROCI NA SPLETU: MED PRILOŽNOSTMI IN TVEGANJI

Pozdravljen, pozdravljena!

Sem Petra Lešek, študentka 4. letnika družboslovne informatike, na Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Z vprašalnikom, ki je pred tabo, želim ugotoviti tvoje navade pri uporabi interneta. Podatke bom uporabila pri svoji diplomski nalogi, zato te prosim, da odgovarjaš iskreno, sproščeno in zbrano. Preden se lotiš odgovarjanja natančno preberi navodila! Pazi tudi, da odgovoriš na vsa vprašanja – anketa je na treh straneh in je anonimna.

1. V prvem delu ti bom zastavila nekaj vprašanj o uporabi interneta na splošno.

- a. Ali imaš doma dostop do interneta? DA NE
 b. Koliko si bil/-a star/-a, ko si sam/-a začel/-a uporabljati internet? _____
 c. Ali pri tebi doma tudi starši uporabljajo internet? DA NE

d. Kje dostopaš do interneta? (obkrožiš lahko več odgovorov – za vsakim krajem kjer do spleta dostopaš obkroži ustrezno črko) Za vse kraje, kjer do spleta dostopaš obkroži še kako pogosto – eno od ustreznih števil.

			Večkrat dnevno	Vsak dan	3-krat tedensko	Vsak teden	2 do 3-krat mesečno	Nekajkrat mesečno	Nikoli
1 - Doma	A		1	2	3	4	5	6	7
2 - V šoli	B		1	2	3	4	5	6	7
3 - Pri prijatelju	C		1	2	3	4	5	6	7
4 - V knjižnici	D		1	2	3	4	5	6	7
5 - Drugi prostori: (navedi sam)	E		1	2	3	4	5	6	7

e. Za katere od spodaj naštetih dejavnosti uporabljaš internet? Na lestvici od 1 do 5 označi koliko vsaka od navedenih trditev velja zate. 1 pomeni, da trditev zate sploh ne drži, 5 da popolnoma drži, 3 pa delno drži, delno ne drži.

	Sploh ne drži	Ne drži	Delno drži, delno ne drži	Drži	Popolnoma drži	Ne vem, b.o.
1. Iskanje informacij za šolo.	1	2	3	4	5	9
2. Zabavo.	1	2	3	4	5	9
3. Igranje spletnih iger.	1	2	3	4	5	9
4. Pogovarjanje v spletnih klepetalnicah.	1	2	3	4	5	9
5. Iskanje informacij povezanih z osebnimi zanimanji (razni hobiji, ki niso v povezavi s šolo).	1	2	3	4	5	9
6. Izražanje svojega mnenja o različnih tematikah: družbena, politična, čustvena. (Na blogih ali forumih)	1	2	3	4	5	9

7. Oblikovanje svoje spletne strani.	1	2	3	4	5	9
8. Iskanje nasvetov o zdravju in iskanje nasvetov povezanih s spolnostjo, odnosi,...	1	2	3	4	5	9
9. Da se lahko kdaj predstavim kot druga oz. drugačna oseba.	1	2	3	4	5	9
10. Hitreje mine čas .	1	2	3	4	5	9
11. Sodelovanje v različnih forumih, blogih.	1	2	3	4	5	9
12. Neposredno dopisovanje (MSN, Skype).	1	2	3	4	5	9
13. Da se o določenih stvareh hitreje informiram.	1	2	3	4	5	9
14. Igram in zabavam.	1	2	3	4	5	9
15. Presnemavanje glasbe, filmov, iger,...	1	2	3	4	5	9
16. spoznavam nove ljudi.	1	2	3	4	5	9
17. Ohranjam stike s prijatelji in znanci.	1	2	3	4	5	9
18. Branje dnevnih novic.	1	2	3	4	5	9
19. Pregled elektronske pošte.	1	2	3	4	5	9

2. V drugem delu me zanima, ali si že bil/-a izpostavljen/-a nekaterim tveganjem, ki se pojavljajo na spletu.

a. Označi, katere od spodaj naštetih dejavnosti, ki jih lahko izvajaš na internetu veljajo zate. Na lestvici od 1 do 5 označi koliko vsaka od navedenih trditev velja zate. 1 pomeni, da trditev zate sploh ne drži, 5 da popolnoma drži, 3 pa delno drži, delno ne drži.

	Sploh ne drži	Ne drži	Delno drži, delno ne drži	Drži	Popolnoma drži	Ne vem, b.o.
1. Na spletu si rad/-a ogledam prizore z nasilnimi vsebinami.	1	2	3	4	5	9
2. Na spletu se pogovarjam z osebami, ki jih osebno ne poznam in so me/sem jih kontaktiral/-a preko spleta.	1	2	3	4	5	9
3. Rad/-a igram spletne igre z nasilno vsebino.	1	2	3	4	5	9
4. Na spletu sem že naletel/-a na pornografske vsebine.	1	2	3	4	5	9
5. Prek interneta me je nagovoril popolni neznanec, ki se je želel sestati z mano.	1	2	3	4	5	9
6. Od prijatelja sem že dobil/-a elektronsko pošto z nasilno ali pornografsko vsebino.	1	2	3	4	5	9
7. Že se je zgodilo, da so me prijatelji ali osebe, ki me poznajo preko spleta nadlegovali (me zmerjali, žalili, o meni pisali neresnice).	1	2	3	4	5	9
8. Na spletu rad/-a iščem pornografske vsebine in si jih ogledam.	1	2	3	4	5	9
9. Na spletu sem že našel/-a informacije o samomoru, anoreksiji, različnih nezdravih dietah.	1	2	3	4	5	9
10. Prek interneta sem že nadlegoval/-a druge ljudi.	1	2	3	4	5	9
11. Na spletu sem že naletel/-a na vsebine, ki me nagovarjajo k rasizmu in sovražnosti do drugih veroizpovedi, ras in narodnosti.	1	2	3	4	5	9
12. Večkrat se mi zgodi, da med svojo elektronsko pošto najdem sporočila oglaševalcev, ki me nagovarjajo k nakupu.	1	2	3	4	5	9
13. Že se mi je zgodilo, da so zlorabili moje osebne podatke.	1	2	3	4	5	9
14. Preko spleta večkrat presnemavam glasbo, filme in druge vsebine (preko torrentov, eMule).	1	2	3	4	5	9
15. Kadar je potrebno, ali me za to prosijo, posredujem svoje resnične osebne podatke.	1	2	3	4	5	9
16. Starejša oseba me je preko interneta prosila,	1	2	3	4	5	9

da se sestanem z njo.						
17. . Sem reden uporabnik/-ica ene od spletnih skupnosti (MySpave, Netlog, Facebook,...)	1	2	3	4	5	9
18. Na svojem profilu sem objavil/-a svoje resnične osebne podatke.	1	2	3	4	5	9

3. V tretjem sklopu želim preveriti, kako tvoji starši in ti sam skrbiš za varnost med uporabo interneta.

a. Katere od spodaj naštetih trditev držijo zate? Na lestvici od 1 do 5 označi koliko vsaka od navedenih trditev velja zate. 1 pomeni, da trditev zate sploh ne drži, 5 da popolnoma drži, 3 pa da delno drži, delno ne drži.

	Sploh ne drži	Ne drži	Delno drži, delno ne drži	Drži	Popolnoma drži	Ne vem, b.o.
1. Ko uporabljam računalnik je vedno prisoten eden od staršev.	1	2	3	4	5	9
2. Imam svoj osebni računalnik.	1	2	3	4	5	9
3. Dostop do svojega računalnika imam omejen z geslom.	1	2	3	4	5	9
4. Na internetu lahko preživim samo omejeno količino časa.	1	2	3	4	5	9
5. Imamo skupni računalnik, ki ga uporabljamo vsi v gospodinjstvu.	1	2	3	4	5	9
6. Moji starši me velikokrat podučijo o uporabi spleta.	1	2	3	4	5	9
7. Starši nikoli ne uporabljajo računalnika.	1	2	3	4	5	9
8. Moji starši vedo, da imam ustvarjen profil na eni od spletnih skupnosti (Netlog, MySpace, Facebook,...).	1	2	3	4	5	9
9. Starši so mi prepovedali sestajati se z osebami, ki jih ne poznam.	1	2	3	4	5	9
10. Na računalniku imam nameščeno opremo, ki spremlja moje aktivnosti na spletu.	1	2	3	4	5	9
11. Preko spleta lahko kupujem različne stvari.	1	2	3	4	5	9
12. Starši so mi prepovedali dajati osebne podatke drugim osebam.	1	2	3	4	5	9
13. V šoli smo se učili kako varno uporabljati splet.	1	2	3	4	5	9
14. Starši so mi prepovedali uporabo Instant Messengerja.	1	2	3	4	5	9
15. Na internetu lahko dostopam samo do nekaterih spletnih strani.	1	2	3	4	5	9
16. Starši redno spremljajo kaj počnem za računalnikom.	1	2	3	4	5	9

b. Če bi te nekdo prosil, da mu razložiš spodaj navedene pojme, katere od njih bi mu brez težav predstavil/-a?
Predstavil/-a bi....

	Brez težav	Nisem povsem prepričan/-a, kaj pojem pomeni	Za pojem sem že slišal/-a, vendar ne vem kaj pomeni	Ne vem kaj pomeni ta pojem
1 - Ribarjenje, kraja identitete	1	2	3	4
2 - Piškotki, 'cookies'	1	2	3	4
3 - Spam	1	2	3	4
4 - Spyware	1	2	3	4
5 - Antivirusni program	1	2	3	4
6 - Požarni zid	1	2	3	4
7 - Filtriranje vsebin	1	2	3	4
9 - Računalniško piratstvo	1	2	3	4
8 - Avtorsko pravo	1	2	3	4
Če katerega od zgoraj navedenih pojmov ne poznate, se lahko z njim seznanite na spletni strani www.safe.si .				

c. V spodnji tabeli so navedeni nekateri dogodki, ki se lahko pripetijo pri uporabi spleta. Zanima me, koga bi v posameznem primeru obvestil o dogodku? Označi tisto osebo, ki bi jo obvestil prvo in bi ti po tvojem mnenju najbolj pomagala.

	Obvestil bi starše	Obvestil bi prijatelja	Obvestil bi policijo ali katero drugo ustanovo	Obvestil nebi nikogar	Obvestil bi koga drugega (navedite osebo):
Ob tehničnih težavah z računalnikom	1	2	3	4	_____
Pri iskanju informacij, ki jih je teže najti	1	2	3	4	_____
Če bi nekdo zlorabil moje osebne podatke	1	2	3	4	_____
V primeru, da bi me preko spleta nagovorila neznana starejša oseba in me spodbujala k neprimernim dejanjem	1	2	3	4	_____
V primeru, da bi na spletu naletel na nasilne ali pornografske vsebine	1	2	3	4	_____
V primeru, da bi me preko spleta nekdo zmerjal in nadlegoval	1	2	3	4	_____

4. V zadnjem delu pa te prosim še za nekaj demografskih podatkov, ki mi bodo pomagali pri nadaljnji analizi.

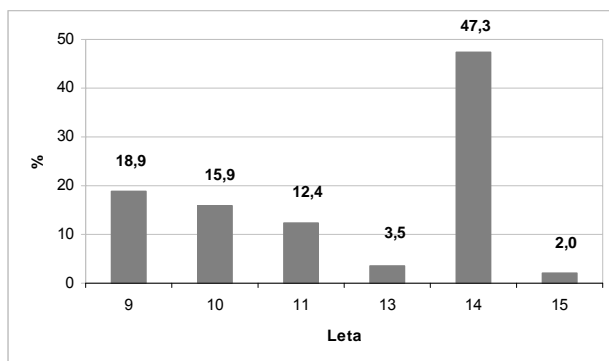
D1 Spol: M Ž

D2 Leto rojstva: _____

D3 Prebivam:

1. V mestu
2. Na podeželju

6.1 PRILOGA B: REKODIRANA SPREMENLJIVKA STAROST

Ker so nekatere skupine majhne, sem se odločila, da bom starost združila v dve skupini. V prvo skupino sem razvrstila mlajše otroke, stare od 9 do 11 let, ki glede na osnovnošolski sistem spadajo v drugo triado. V drugi skupini pa so otroci, stari med 13 in 15 let, ki spadajo v tretjo triado.

PRILOGA C: POVPREČJA ZNOTRAJ POSAMEZNIH SKUPIN – SKLOP A

	3 Skupine			
	Neuporabniki	Internetni navdušenci	Omejeni uporabniki	Total
a1 Za iskanje informacij za šolo	2,35	4,00	3,74	3,36
a2 Za zabavo	3,19	4,54	3,76	3,83
a3 Za igranje spletnih iger	3,57	3,46	3,12	3,38
a4 Za pogovarjanje v spletnih klepetalnicah	1,51	3,73	2,78	2,67
a5 Za iskanje informacij povezanih z osebnimi zanimanji	1,92	3,90	3,00	2,94
a6 Za izražanje svojega mnenja o različnih tematikah: družbena, politična, čustvena.	1,19	2,98	1,66	1,94
a7 Za oblikovanje svoje spletne strani	1,59	3,14	1,80	2,18
a8 Za iskanje nasvetov o zdravju in iskanje nasvetov povezanih s spolnostjo, odnosi,...	1,30	3,10	1,66	2,02
a9 Da se lahko kdaj predstavim kot druga oz. drugačna oseba	1,35	2,24	1,66	1,75
a10 Da mi hitreje mine čas	1,97	3,66	3,00	2,88
a11 Za sodelovanje v različnih forumih, blogih	1,14	3,54	1,94	2,21
a12 Za neposredno dopisovanje (MSN, Skype)	1,59	4,56	3,70	3,28
a13 Da se o določenih stvareh hitreje informiram	1,43	4,12	2,84	2,80
a14 Da se igram in zabavam	3,41	4,08	3,26	3,58
a15 Za presnemavanje glasbe, filmov, iger,...	2,16	4,49	3,64	3,43
a16 Da spoznavam nove ljudi	1,54	3,68	2,58	2,60
a17 Da ohranjam stike z drugimi ljudmi	1,46	4,44	3,58	3,16
a18 Za branje dnevnih novic	1,57	3,69	2,98	2,75
a19 Za pregled elektronske pošte	2,08	4,34	3,38	3,27

PRILOGA D: POVPREČJA ZNOTRAJ POSAMEZNIH SKUPIN – SKLOP B

	3 skupine			Skupaj
	Neizpostavljeni	Izpostavljeni	Selektivni uporabniki	
b1 Na spletu si rad ogledam prizore z nasilnimi vsebinami	1,19	3,10	1,60	1,96
b2 Na spletu se pogovarjam z osebami, ki jih osebno ne poznam in so me/sem jih kontaktirala preko spelta.	1,16	2,83	2,49	2,16
b3 Rad/-a igram spletne igre z nasilno vsebino	1,52	3,24	1,96	2,24
b4 Na spletu sem že naletel na pornografske vsebine.	1,31	4,62	2,37	2,77
b5 Prek spleta me je nagovoril popolni neznanec, ki se je želel sestati z menoj	1,08	2,21	1,70	1,66
b6 Od prijatelja sem že dobil elektronsko pošto z nasilno ali pornografsko vsebino	1,12	2,90	1,42	1,81
b7 Že se je zgodilo, da so me prijatelji ali osebe, ki me poznajo preko interneta nadlegovali (me zmerjali, žalili)	1,12	2,55	1,63	1,77
b8 Na spletu rad iščem pornografske vsebine in si jih ogledam	1,16	3,90	1,34	2,13
b9 Na spletu sem že našel/-s informacije o samomoru, anoreksiji, različnih nezdravih dietah	1,40	3,38	3,05	2,61
b10 Prek spleta sme že nadlegoval/-a druge ljudi	1,11	2,03	1,29	1,48
b11 Na spletu sem že naletel na vsebine, ki me nagovarjajo k rasizmu in sovražnosti do drugih veroizpovedi, ras, narodnosti	1,08	2,14	1,67	1,63
b12 Večkrat se mi zgodi, da med svojo elektronsko pošto najdem sporočila oglaševalcev, ki me nagovarjajo k nakupu	1,34	2,97	2,79	2,37
b13 Že se mi je zgodilo, da so zlorabili moje osebne podatke	1,11	1,52	1,41	1,34
b14 Preko spleta večkrat presnemavam glasbo, filme in druge vsebine (preko torrentov, eMula)	1,80	4,38	4,30	3,49
b15 Kadar je potrebno ali me za to prosijo posredujem svoje resnične osebne podatke	1,32	2,31	2,29	1,97
b16 Starejša oseba me je prek spleta prosila naj se seznanem z njo.	1,11	1,72	1,56	1,46
b17 Sem redne/-a uporabnik/-ca ene od spletnih skupnosti (MySpace, Netlog,...)	1,81	4,45	4,25	3,50
b18 Na svojem profilu sem objavil/-a svoje resnične osebne podatke	1,38	2,86	3,12	2,45

PRILOGA E: POVPREČJA ZNOTRAJ POSAMEZNIH SKUPIN – SKLOP C

	3 Skupine			
	Nadzorovani	Izrazito samostojni	Samostojni	Skupaj
c1 Ko uporabljam računalnik je vedno prisoten eden od staršev	2,24	1,60	1,45	1,71
c2 Imam svoj osebni računalnik	1,74	4,20	3,64	3,26
c3 Dostop do računalnika imam omejen z geslom	1,84	3,51	1,86	2,27
c4 Na internetu lahko preživim samo omejeno količino časa	3,37	1,94	2,70	2,69
c5 Imamo skupni računalnik, ki ga uporabljamo vsi v gospodinjstvu	3,92	2,54	1,71	2,53
c6 Moji starši me velikokrat podučijo o uporabi spleta	2,74	1,63	2,26	2,23
c7 Starši nikoli ne uporabljajo računalnika	1,76	2,06	1,86	1,88
c8 Mosi starši vedo, da imam ustvarjen profil na eni od spletnih skupnosti (Netlog, MySpace,...)	3,32	3,66	3,35	3,42
c9 Starši so mi prepovedali sestajati se z osebami, ki jih ne poznam	4,08	1,94	3,17	3,11
c10 Na računalniku imam nameščeno opremo, ki spremlja moje aktivnosti na spletu	1,89	2,14	1,33	1,69
c11 Prek spleta lahko kupujem različne stvari	1,71	3,71	1,76	2,24
c12 Starši so mi prepovedali dajati osebne podatke drugim osebam	4,21	1,74	2,86	2,95
c13 V šoli smo se učili kako varno uporabljati splet	2,87	2,43	2,68	2,67
c14 Starši so mi prepovedali uporabo Instant Messengerja	2,29	1,54	1,18	1,58
c15 Na internetu lahko dostopam samo do nekaterih spletnih strani	2,97	1,54	1,80	2,06
c16 Starši redno spremljajo kaj počnem za računalnikom	2,89	1,34	1,61	1,89